

**ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ
ΙΔΡΥΜΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ**

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
«ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΑ ΝΗΣΙΑ
ΤΩΝ ΣΠΟΡΑΔΩΝ»

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : ΚΟΥΡΤΕΣΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ : ΖΗΜΕΡΗ ΕΛΕΝΑ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΗΤΡΩΟΥ : 064/06

2013

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο	5
ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ – ΟΡΙΣΜΟΣ	5
1.1.Μορφες – ειδη τουρισμου	7
1.2.Κυριότερες εναλλακτικές μορφες του τουρισμου	8
1.3. Σπουδαιότητα του τουρισμού	8
1.3.1. Θετικές επιδράσεις στην οικονομία	9
1.3.2. Θετικές επιδράσεις στην κοινωνία	11
1.3.3. Θετικές επιδράσεις στον πολιτισμό	13
1.3.4. Αρνητικές συνέπειες του τουρισμού	14
1.4. Τουριστικές υποδομές στην Ελλάδα	17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 : ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΠΟΥ ΥΦΙΣΤΑΝΤΑΙ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΝΗΣΙΩΝ	23
2.1.Χαρακτηριστικά και αναπτυξιακές ιδιοτητες νησιων	23
2.2.Διακρίσεις νησιων	25
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 : Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΙΣ ΝΗΣΙΩΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	29
3.1.Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη των νησιών	29
3.2. Παράγοντες που καθιστούν τα νησιά ιδιαίτερους προορισμούς	31
3.3.Θεσμικό πλαίσιο για χωρική ανάπτυξη νησιωτικών περιοχών	33
3.4.Συνταγματικό πλαίσιο για βιωσιμότητα νησιών	35
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 : ΠΡΟΤΥΠΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΟΥ ΑΚΟΛΟΥΘΕΙ Η ΠΛΕΙΟΨΗΦΙΑ ΤΩΝ ΝΗΣΙΩΝ	40

4.1. Έλεγχος της τουριστικής ανάπτυξης	40
4.2.Εργαλεία για τον σχεδιασμό τουριστικής ανάπτυξης	43
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	45
ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΑ ΝΗΣΙΑ ΤΩΝ ΣΠΟΡΑΔΩΝ	45
5.1.Μελέτη περίπτωσης Αλοννήσου	45
5.1.1.Παραλίες	45
5.1.2.Αξιοθέατα	46
5.1.3.Ξενοδοχεία	46
5.1.4.Τουρισμός	47
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6	48
6.1.Μελέτη περίπτωσης Σκύρου	48
6.1.1.Παραλίες	48
6.1.2.Αξιοθέατα	48
6.1.3.Ξενοδοχεία	49
6.1.4.Τουρισμός	50
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7	51
7.1.Μελέτη περίπτωσης Σκοπέλου	51
7.1.1.Παραλίες	51
7.1.2.Αξιοθέατα	51
7.1.3.Ξενοδοχεία	52
7.1.4.Τουρισμός	52
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8	54
8.1.Μελέτη περίπτωσης Σκιάθου	54
8.1.1.Παραλίες	54
8.1.2.Αξιοθέατα	54
8.1.3.Ξενοδοχεία	54

8.1.4.Τουρισμός	55
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9	56
ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΝΤΑ ΝΗΣΙΑ ΣΠΟΡΑΔΩΝ	56
9.1.Ονομασίες νησιών και γενικά χαρακτηριστικά	56
9.2.Στοιχεία απογραφών	65
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10	71
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΝΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	71
10.1.Τουριστική αγορά	71
10.2.Οικονομικές εξελίξεις και τρόποι εκμετάλλευσης	71
10.3.Αναπτυξιακά προγράμματα	72
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	75
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	77
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	80

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα εργασία πρόκειται να ασχοληθεί με το ζήτημα της τουριστικής ανάπτυξης στις Σποράδες και θα ολοκληρωθεί μέσα από δέκα κεφάλαια. Πιο αναλυτικά το πρώτο κεφάλαιο θα εισάγει τον αναγνώστη στην έννοια του τουρισμού, τις μορφές, τα κυριότερα είδη, τις θετικές και αρνητικές επιδράσεις αλλά και τις τουριστικές υποδομές της χώρας μας.

Στη συνέχεια, το δεύτερο κεφάλαιο θα αναφερθεί στις διακρίσεις που γίνονται μεταξύ των νησιών και των αναπτυξιακών ιδιοτήτων τους. Το τρίτο κεφάλαιο θα κάνει λόγο για τη τουριστική ανάπτυξη στις νησιωτικές περιοχές και τη βιώσιμη τουριστική τους ανάπτυξη. Το τέταρτο κεφάλαιο θα εστιάσει στο πρότυπο τουριστικής ανάπτυξης που ακολουθούν τα περισσότερα νησιά.

Έπειτα το πέμπτο κεφάλαιο θα αναπτύξει τη σημαντικότητα της αειφόρου ανάπτυξης στα νησιά των Σποράδων με μελέτη περίπτωσης της Αλοννήσου.

Το έκτο κεφάλαιο θα αναφέρει ως μελέτη περίπτωσης τη Σκύρο, το έβδομο τη Σκόπελο, το όγδοο τη Σκιάθο ενώ το ένατο θα αναφέρει όλα τα δευτερεύοντα νησιά που υπάρχουν και υπάγονται στις Σποράδες.

Το δέκατο και τελευταίο κεφάλαιο θα αναφερθεί στη περιφερειακή τουριστική ανάπτυξη των νησιών μέσω συγκεκριμένων αναπτυξιακών προγραμμάτων. Η εργασία θα κλείσει με τον επίλογο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ – ΟΡΙΣΜΟΣ

Οι ορισμοί που έχουν αποδοθεί διαχρονικά στην έννοια του τουρισμού είναι πολυάριθμοι, ενώ σε όλες σχεδόν τις γλώσσες παγκοσμίως ο όρος χρησιμοποιείται με την ίδια ρίζα. Η λέξη τουρισμός προέρχεται από τη λέξη *tour*, η οποία τόσο στα αγγλικά όσο και στα γαλλικά σημαίνει «γύρος – περιήγηση». Σύμφωνα με τον ορισμό τον οποίο έχει διατυπώσει και υιοθετήσει η Διεθνής Ένωση Επιστημόνων Τουρισμού (International Association of Scientific Experts on Tourism – AIEST), ως τουρισμός ορίζεται «το σύνολο των φαινομένων και των σχέσεων που προκύπτουν από το ταξίδι και τη διαμονή μη μόνιμων κατοίκων σε έναν προορισμό και δεν συνδέονται με κάποια κερδοσκοπική δραστηριότητα»¹.

Οι ορισμοί που αναφέρονται στην έννοια του τουρισμού, συνήθως παρουσιάζουν κάποιο ή κάποια από τα πέντε βασικότερα χαρακτηριστικά του, τα οποία εν συντομία είναι τα ακόλουθα²:

1. «Ο τουρισμός είναι αποτέλεσμα μεμονωμένης ή ομαδικής μετακίνησης ανθρώπων σε διάφορους τουριστικούς προορισμούς και η διαμονή τους σε αυτούς επί τουλάχιστον ένα 24ωρο με σκοπό την ικανοποίηση των τουριστικών τους αναγκών»
2. «Οι διάφορες μορφές του τουρισμού περιλαμβάνουν απαραίτητα δύο στοιχεία: το ταξίδι στον τουριστικό προορισμό και τη διαμονή σε αυτόν, συμπεριλαμβανομένης της διατροφής»

¹ Βενετσανοπούλου Μ., «Η κρατική συμβολή στον τουρισμό – Εναλλακτικές μορφές τουρισμού: Ιστορική Εξέλιξη – Θεσμικό πλαίσιο», Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα 2006, σελ. 45

² Ηλεκτρονική Εγκυκλοπαίδεια Wikipedia, θέμα «Τουρισμός» <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A4%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82>, τελευταία επίσκεψη 5/5/2009

3. «Το ταξίδι και η διαμονή λαμβάνουν χώρα εκτός του τόπου μόνιμης διαμονής των ανθρώπων που αποφασίζουν να μετακινηθούν για τουριστικούς λόγους»
4. «Η μετακίνηση ανθρώπων σε διάφορους τουριστικούς προορισμούς είναι προσωρινού και βραχυχρόνιου χαρακτήρα, που σημαίνει ότι πρόθεση τους είναι να επιστρέψουν στον τόπο της μόνιμης κατοικίας τους μέσα σε λίγες μέρες, εβδομάδες ή μήνες»
5. «Οι άνθρωποι επισκέπτονται τουριστικούς προορισμούς για τουριστικούς λόγους, δηλαδή για λόγους άλλους από εκείνους της μόνιμης διαμονής ή της επαγγελματικής απασχόλησης τους».

Ένα στοιχείο όμως το οποίο καθιστά ελλιπείς τους περισσότερους ορισμούς είναι το γεγονός ότι αγνοούν και τον εσωτερικό τουρισμό. Σύμφωνα με τις ΗΠΑ , στον εσωτερικό τουρισμό εντάσσονται τα άτομα εκείνα τα οποία φεύγουν από το μέρος κατοικίας τους και επισκέπτονται κάποιο άλλο μέρος, το οποίο απέχει το λιγότερο 80 χιλιόμετρα από αυτό, για λόγο διαφορετικό από την καθημερινή τους μετάβαση στο χώρο εργασίας³.

Σε γενικές γραμμές, οι άνθρωποι με τις τουριστικές τους μετακινήσεις προσπαθούν να ικανοποιήσουν σχετικές ανάγκες, όπως είναι οι διακοπές, η αναψυχή και η διασκέδαση, και οι οποίες περιλαμβάνουν τις πολιτισμικές δραστηριότητες, τα σπορ, τις αγορές, τις επαγγελματικές συναντήσεις, τα συνέδρια ή τις εκθέσεις, τις επισκέψεις σε κέντρα υγείας, το προσκύνημα κλπ.

³ Ηλεκτρονική Εγκυκλοπαίδεια Wikipedia , θέμα «Τουρισμός»
<http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A4%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82>

1.1.Μορφες – ειδη τουρισμου

Διαχρονικά, ο τουρισμός έχει λάβει πολλές και διαφορετικές μορφές με βάση διαφορετικά κριτήρια ανά περίπτωση. Έτσι, ο τουρισμός θα μπορούσε να διακριθεί ως εξής⁴:

- α) με βάση το μέσο μεταφοράς σε αεροπορικό, θαλάσσιο, εδάφους κλπ.,
- β) με βάση τον προορισμό σε εσωτερικό, διεθνή, περιφερειακό κλπ.,
- γ) με βάση το σκοπό αναψυχής σε επαγγελματικό, φοιτητικό, αθλητικό, θρησκευτικό, πολιτιστικό, αγροτουρισμό κλπ.,
- δ) με βάση το επάγγελμα σε επιστημονικό, συνεδριακό, εκθεσιακό κλπ.,
- ε) με βάση τη διάρκεια παραμονής σε μικρής διάρκειας ή μεγάλης διάρκειας,
- στ) με βάση το μέγεθος της ομάδας σε ατομικό, μικρο-ομαδικό, ομαδικό κλπ.,
- ζ) με βάση τον προϋπολογισμό και το κόστος του ταξιδιού σε πολυτελείας, μεσαίας τάξης κλπ.,
- η) με βάση την ηλικία σε τουρισμό παιδιών, νεανικό, ενηλίκων, υπερηλίκων κλπ.,
- θ) με βάση το φύλο σε γυναικείο, ανδρικό, ομοφυλοφίλων κλπ.,
- ι) με βάση το φορέα που καλύπτει το κόστος του ταξιδιού σε ιδιωτικό, κοινωνικό, κινήτρων κλπ.,
- κ) με βάση το χρόνο κατανάλωσης του τουριστικού προϊόντος σε χειμερινό, καλοκαιρινό κλπ.,
- λ) με βάση την οικογενειακή κατάσταση των τουριστών σε οικογενειακό, ζευγαριών, για μόνους κλπ.

⁴ Λαλούμης Δ. & Ρούπας Β., «Διοίκηση Τουριστικών Επιχειρήσεων», Εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα 1998 σελ. 38-41

1.2.Κυριότερες εναλλακτικές μορφές του τουρισμού

Τα τελευταία χρόνια έχουν αναπτυχθεί πολλές νέες μορφές τουρισμού που συνθέτουν τον αποκαλούμενο «εναλλακτικό τουρισμό». Με τις λύσεις αυτές αντιμετωπίζονται τα προβλήματα εποχικότητας του τουρισμού, αναπτύσσεται περαιτέρω η τουριστική υποδομή και ο τουρισμός συνεισφέρει ακόμη περισσότερο στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Οι κυριότερες μορφές εναλλακτικού τουρισμού είναι⁵:

- Τουρισμός υγείας
- Τουρισμός άθλησης
- Συνεδριακός τουρισμός
- Τουρισμός περιπέτειας
- Αγροτικός τουρισμός
- Ορεινός τουρισμός
- Τουρισμός τρίτης ηλικίας
- Θρησκευτικός τουρισμός
- Οικολογικός τουρισμός
- Λαϊκός τουρισμός
- Τουρισμός αναπήρων κλπ.

1.3. Σπουδαιότητα του τουρισμού

Ο τουρισμός αποτελεί για πολλές χώρες έναν από τους σημαντικότερους τομείς δραστηριότητας, ο οποίος δίνει ώθηση στην οικονομική αλλά και στην κοινωνική τους ζωή. Μεταξύ των χωρών αυτών εντάσσεται αναμφίβολα και η Ελλάδα, ως μια χώρα η οποία χαρακτηρίζεται ως ένας δημοφιλής προορισμός παγκοσμίως, χάρη στη μορφολογία της, με τις απέραντες παραλίες, τα

⁵ Γ.Ηγουμένάκης, «Τουριστική Οικονομία», Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα 1997, σελ. 157

γραφικά τοπία, τα πολυάριθμα νησιά και γενικότερα τις ομορφιές της, οι οποίες μένουν χαραγμένες στη μνήμη κάθε επισκέπτη. Έτσι, ο τουρισμός στη χώρα μας διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο για την οικονομική ανάπτυξη, την αύξηση της απασχόλησης, την ενδυνάμωση της διατήρησης της φυσικής κληρονομιάς του τόπου κλπ.

Βέβαια, ο τουρισμός, ενώ έως πρόσφατα γινόταν αντιληπτός ως ένα φαινόμενο το οποίο επέφερε θετικές οικονομικές συνέπειες, η τουριστική υπερανάπτυξη των τελευταίων χρόνων προκάλεσε και επιπτώσεις, τόσο στην κοινωνία όσο και στο περιβάλλον⁶. Το φαινόμενο αυτό, λοιπόν, έχει πολλαπλές και ποικίλες επιδράσεις, ενώ και οι παράπλευρες δραστηριότητες οι οποίες αναπτύσσονται στο πλαίσιο εξυπηρέτησης του τουριστικού φαινομένου επιδρούν σε πολλούς τομείς των κοινωνικοοικονομικών δραστηριοτήτων του ανθρώπου⁷.

1.3.1. Θετικές επιδράσεις στην οικονομία

Όπως είναι φυσικό, η είσοδος των τουριστών σε μια χώρα συνδέεται άμεσα με την εισροή χρήματος και κατά κύριο λόγο ξένου συναλλάγματος, το οποίο εξάλλου και δαπανάται από αυτούς προκειμένου να απολαύσουν τα αγαθά και τις υπηρεσίες που επιθυμούν. Το γεγονός αυτό συμβάλει στην βελτίωση του ισοζυγίου μιας χώρας, στην αύξηση των κρατικών εσόδων, στη δημιουργία νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και θέσεων απασχόλησης κλπ⁸. Πιο συγκεκριμένα, οι θετικές επιδράσεις από τον τουρισμό στην οικονομία θα μπορούσαν να κατηγοριοποιηθούν ως εξής:

α) Αύξηση των εσόδων του κράτους

⁶ Βενετσανοπούλου Μ., «Η κρατική συμβολή στον τουρισμό – Εναλλακτικές μορφές τουρισμού: Ιστορική Εξέλιξη – Θεσμικό πλαίσιο», Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα 2006, σελ. 69

⁷ Κουτρομπής Ν., «Τουρισμός-Γενικές Αρχές-Οργάνωση νομοθεσία», Αθήνα 1980, σελ. 44

⁸ Λαλούμης Δ. & Ρούπας Β., «Διοίκηση Τουριστικών Επιχειρήσεων», Εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα 1998, σελ. 57

Μέσα από την αύξηση των κρατικών εσόδων, ο τουρισμός συμβάλλει στην ανάπτυξη της εθνικής οικονομίας, καθώς με τα δημοσιονομικά και συναλλαγματικά έσοδα καλύπτεται μέρος του χρόνιου ελλείμματος των ισοζυγίου πληρωμών, ιδιαίτερα μάλιστα στην αναπτυσσόμενες χώρες⁹.

β) Δημιουργία ή βελτίωση υποδομών

Ο τουρισμός αποτελεί ιδιαίτερα σημαντικό παράγοντα ανάπτυξης. Αυτό βέβαια συμβαίνει κυρίως στις ήδη αναπτυγμένες ή νέο-βιομηχανοποιημένες χώρες, καθώς για την προσφορά τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών απαιτούνται συγκεκριμένες υποδομές, η λειτουργία αποτελεσματικής αγοράς κεφαλαίου και η ύπαρξη καλά εκπαιδευμένου προσωπικού. Έτσι, για παράδειγμα, αυξάνει τη μετατροπή αγροτικών περιοχών σε αστικές¹⁰.

γ) Αύξηση οικονομικής ανάπτυξης και ευκαιριών απασχόλησης

Πέρα από τους επιμέρους κλάδους παραγωγής τους οποίους ενεργοποιεί ο τουρισμός (για παράδειγμα εμπόριο, μεταφορές, επικοινωνίες κλπ.), συμβάλλει και στην αύξηση των δημοσίων εσόδων από φόρους, που συνδέονται σε μεγάλο βαθμό με τον τουρισμό ή έμμεσα με την αύξηση του κύκλου εργασιών των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, όπως και των εσόδων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, στις περιφέρειες των οποίων δραστηριοποιείται ο τουρισμός¹¹. Ένα από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του τουριστικού κλάδου είναι το γεγονός ότι μπορεί να συμβάλει στην προσφορά θέσεων απασχόλησης σε άτομα όλων των μορφωτικών επιπέδων, διαφόρων ηλικιών και των δύο φύλων.

δ) Ανάπτυξη απομονωμένων περιοχών

⁹ Ζαχαράτος Γ. & Τσάρτας Π., «Πολιτική και Κοινωνιολογία της Τουριστικής ανάπτυξης», τόμος Γ', Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα, 1999, σελ. 24

¹⁰ Λαλούμης Δ. & Ρούπας Β., «Διοίκηση Τουριστικών Επιχειρήσεων», Εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα 1998, σελ. 42

¹¹ Λογοθέτης Μ., «Δίκαιο της Τουριστικής Βιομηχανίας», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 2001, σελ. 36

Ο τουρισμός συμβάλει στην ανάπτυξη απομονωμένων περιοχών οι οποίες μπορεί να έχουν τουριστική σημασία αλλά να υστερούν σε άλλους κλάδους, γεγονός που πιθανότατα παρεμποδίζει την πλήρη τους ανάπτυξη. Έτσι, ευνοούνται απομονωμένα νησιά, ακριτικές περιοχές, ακόμα και ορεινά μέρη με την ιδιαίτερη ανάπτυξη που γνωρίζει ο χειμερινός τουρισμός και οι φυσιολατρικές εκδρομές¹².

1.3.2. Θετικές επιδράσεις στην κοινωνία

Ο τουρισμός δεν αποτελεί απλά ένα οικονομικό φαινόμενο αλλά πρόκειται για ένα πολυδιάστατο κοινωνικοοικονομικό φαινόμενο, επομένως δεν πρέπει κανείς να αγνοήσει και τις κοινωνικές του επιδράσεις. Οι βασικότερες από αυτές είναι οι ακόλουθες:

α) Ανάπτυξη και διεύρυνση κοινωνικών σχέσεων

Ο τουρισμός αποτελεί παράγοντα κοινωνικής προσέγγισης ανθρώπων από διαφορετικές χώρες, με διαφορετική γλώσσα και συνήθειες. Υπό τις συνθήκες αυτές οι τουρίστες έρχονται σε επαφή με τους ανθρώπους των προορισμών που επισκέπτονται στο φυσικό τους περιβάλλον, ενώ μπορεί να ενισχυθεί η κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη των λιγότερο ευνοημένων περιοχών¹³.

β) Ισοκατανομή του πληθυσμού και αποφυγή της αστικοποίησης

Καθώς ο τουρισμός συμβάλει στην αντιμετώπιση της ανεργίας σε τοπικό επίπεδο μέσα από τη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης, μπορεί κατά τον τρόπο αυτό να συμβάλει στη συγκράτηση του πληθυσμού στην ύπαιθρο. Έτσι, κατά κύριο λόγο οι νέοι άνθρωποι δεν εγκαταλείπουν τον τόπο

¹² Λαλούμης Δ. & Ρούπας Β., «Διοίκηση Τουριστικών Επιχειρήσεων», Εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα 1998, σελ. 43

¹³ Βενετσανοπούλου Μ., «Η κρατική συμβολή στον τουρισμό – Εναλλακτικές μορφές τουρισμού: Ιστορική Εξέλιξη – Θεσμικό πλαίσιο», Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα 2006, σελ. 71

καταγωγής τους και απασχολούνται σε ξενοδοχειακές μονάδες, εστιατόρια, ταξιδιωτικά γραφεία κλπ¹⁴.

γ) Δημιουργία νέων επαγγελματιών

Πέρα από τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, ο τουρισμός συμβάλει στην ανάπτυξη νέων επαγγελματιών, ανάλογα με τις συνθήκες που δημιουργούνται με βάση την τουριστική ζήτηση. Μάλιστα, τα τελευταία χρόνια έντονη είναι η επαγγελματική κινητικότητα και η στροφή της εκπαίδευσης στην προώθηση της τουριστικής παιδείας και την καλλιέργεια της τουριστικής συνείδησης¹⁵. Η κοινωνική ομάδα η οποία φαίνεται να ευνοείται περισσότερο από την εξέλιξη αυτή είναι οι γυναίκες.

δ) Ψυχαγωγία

Κανείς δεν μπορεί να αγνοήσει τη συμβολή του φαινομένου στον ίδιο τον τουρίστα ως ευκαιρία για ξεκούραση και ψυχαγωγία, αλλά και ευκαιρία να γνωρίσει νέα μέρη, να διευρύνει τις γνώσεις και τις εμπειρίες του. Γενικότερα, η αλλαγή χώρου και κλίματος επανενεργοποιεί τη φυσική αντίσταση και μειώνει τη νευρική ένταση¹⁶.

ε) Διεθνής συνεργασία

Ο διεθνής τουρισμός συμβάλει στη δημιουργία ενός κλίματος που αναμφίβολα ευνοεί την ανάπτυξη της διεθνούς συνεργασίας, καθώς βοηθά στην προσέλκυση ξένων επενδυτικών κεφαλαίων αλλά και τεχνογνωσίας για την ενίσχυση διαφόρων τουριστικών αναπτυξιακών σχεδίων¹⁷.

¹⁴ Βενετσανοπούλου Μ., «Η κρατική συμβολή στον τουρισμό – Εναλλακτικές μορφές τουρισμού: Ιστορική Εξέλιξη – Θεσμικό πλαίσιο», Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα 2006, σελ. 71

¹⁵ Βενετσανοπούλου Μ., «Η κρατική συμβολή στον τουρισμό – Εναλλακτικές μορφές τουρισμού: Ιστορική Εξέλιξη – Θεσμικό πλαίσιο», Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα 2006, σελ. 71

¹⁶ Λαλούμης Δ. & Ρούπας Β., «Διοίκηση Τουριστικών Επιχειρήσεων», Εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα 1998, σελ. 43-44

¹⁷ Βενετσανοπούλου Μ., «Η κρατική συμβολή στον τουρισμό – Εναλλακτικές μορφές τουρισμού: Ιστορική Εξέλιξη – Θεσμικό πλαίσιο», Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα 2006, σελ. 72

στ) Λήψη μέτρων κοινωνικής πρόνοιας

Η αύξηση των κρατικών εσόδων που οφείλεται στην τουριστική δραστηριότητα της χώρας επιτρέπει στο κράτος να θέτει σε εφαρμογή ένα ευρύτερο πρόγραμμα κοινωνικής πολιτικής προκειμένου να αντιμετωπιστούν σημαντικά κοινωνικά προβλήματα, όπως είναι η έλλειψη στέγης, η αναγκαιότητα δημιουργίας ή χρηματοδότησης ιδρυμάτων παροχής υπηρεσιών υγείας και περίθαλψης αναξιοπαθούντων ατόμων κλπ.¹⁸

1.3.3. Θετικές επιδράσεις στον πολιτισμό

Τα πολιτιστικά μνημεία κάθε χώρας αποτελούν έναν από τους σημαντικότερους λόγους προσέλκυσης τουριστών, για το λόγο αυτό χρήζουν ιδιαίτερης φροντίδας αλλά και προβολής ώστε να συνεχίζεται η αλληλουχία θετικών επιδράσεων μεταξύ πολιτισμού και τουρισμού. Κάποιες από τις βασικότερες επιδράσεις στον τομέα του πολιτισμού είναι οι ακόλουθες¹⁹:

α) Προστασία και διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς

Ο πολιτισμός αποτελεί ένα πολύτιμο «περιουσιακό στοιχείο» για κάθε χώρα και εφόσον είναι δύσκολο να ανανεωθεί μέσα σε ένα βραχύ χρονικό διάστημα, όλοι πρέπει να φροντίζουν για την διατήρηση του. Η σύνδεση του τουρισμού με τον πολιτισμό κάνει επιτακτική την ανάγκη για προστασία, συντήρηση και αποκατάσταση μνημείων, παραδοσιακών οικισμών, μουσείων κλπ.

β) Πολιτιστικές και καλλιτεχνικές δημιουργίες

¹⁸ Βενετσανοπούλου Μ., «Η κρατική συμβολή στον τουρισμό – Εναλλακτικές μορφές τουρισμού: Ιστορική Εξέλιξη – Θεσμικό πλαίσιο», Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα 2006, σελ. 72

¹⁹ Βενετσανοπούλου Μ., «Η κρατική συμβολή στον τουρισμό – Εναλλακτικές μορφές τουρισμού: Ιστορική Εξέλιξη – Θεσμικό πλαίσιο», Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα 2006, σελ. 73-74

Το ενδιαφέρον που αναγείρεται μέσω του τουρισμού για τα πολιτιστικά πράγματα και δρώμενα επιδρά σημαντικά στην συνεχή συντήρηση της λαϊκής παράδοσης μέσα από την οργάνωση εκδηλώσεων, φεστιβάλ, έργων λαϊκής τέχνης, διαγωνισμών, αλλά και στην αναβίωση παλιών εθίμων και παραδόσεων.

γ) Εκμάθηση και χρήση ξένων γλωσσών

Ο τουρισμός είναι ένας από τους βασικότερους λόγους για τους οποίους οι άνθρωποι ασχολούνται με την εκμάθηση ξένων γλωσσών. Η ανάγκη που δημιουργείται για αμεσότητα στην επικοινωνία οδηγεί στην αναζήτηση της σχετικής γνώσης, προσφέροντας πραγματικά χρήσιμα εφόδια στους ανθρώπους.

δ) Ανταλλαγή πολιτιστικών αξιών

Μέσα από τον τουρισμό έρχονται σε επαφή άνθρωποι οι οποίοι εκπροσωπούν διαφορετικούς πολιτισμούς, γλώσσες, εθνότητες, ήθη, έθιμα και παραδόσεις με αποτέλεσμα να ενισχύεται η υπερεθνική επικοινωνία και να δημιουργούνται ειρηνικές σχέσεις μεταξύ των διαφορετικών εθνών.

ε) Στροφή σε ξεχασμένα επαγγέλματα και τέχνες

Η ζήτηση για τουριστικά προϊόντα και υπηρεσίες συμβάλει στην αναβίωση επαγγελμάτων τα οποία με το πέρασμα του χρόνου ξεχάστηκαν καθώς και τεχνών. Έτσι αναβιώνουν για παράδειγμα, οι κατασκευές σαμαριών, οι κατασκευές στεγών για ανεμόμυλους και άλλα. Επίσης, καθώς οι τουρίστες επιθυμούν να αποκτήσουν κατά τις επισκέψεις τους κάποια αντικείμενα παραδοσιακού τοπικού χαρακτήρα, αναβιώνει η κατασκευή παραδοσιακών πήλινων αγγείων, υφαντών, τοπικών ενδυμασιών κλπ.

1.3.4. Αρνητικές συνέπειες του τουρισμού

Πέρα όμως από τις πολυάριθμες θετικές επιδράσεις οι οποίες απορρέουν από το φαινόμενο του τουρισμού, αυτό επιφέρει και κάποιες αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ζωή. Κάποιες από τις συνέπειες αυτές είναι οι ακόλουθες²⁰:

α) Εκμετάλλευση και κερδοσκοπία από μέρους των ντόπιων επιχειρηματιών για τους τουρίστες.

Η συμπεριφορά αυτή, όπως είναι φυσικό, αμαυρώνει την εικόνα της χώρας μας και αποθαρρύνει τους τουρίστες από το να την επισκεφθούν ξανά, έχοντας αρνητικές εμπειρίες που κάθε άλλο παρά είναι ενδεικτικές της ελληνικής φιλοξενίας.

β) Αύξηση του κόστους διαβίωσης σε περιοχές όπου σημειώνεται υπερανάπτυξη του τουρισμού, καθώς και πάλι είναι εμφανείς οι προσπάθειες κερδοσκοπίας σε βάρος των τουριστών.

γ) Σύγκρουση Ηθών

Αν και με τον τουρισμό έρχονται σε επαφή και επικοινωνούν άμεσα άνθρωποι με διαφορετική κουλτούρα, ήθη και έθιμα, είναι πολύ πιθανό να επέλθει και σύγκρουση των ηθών, των συνηθειών και του βιοτικού επιπέδου ανάμεσα στον ντόπιο πληθυσμό και τους τουρίστες που επισκέπτονται έναν τόπο. Δεν είναι λίγα τα περιστατικά σύμφωνα με τα οποία οι επισκέπτες δεν σέβονται τα τοπικά έθιμα, τις παραδόσεις και τον τρόπο ζωής των ντόπιων, δεν επιθυμούν να προσαρμοστούν στις ιδιαίτερες συνθήκες της κάθε κοινωνίας και αντιτίθενται σε αυτές. Οι περιπτώσεις αυτές μπορεί να οδηγήσουν σε φθορά, τόσο της κοινωνικής δομής μιας χώρας, όσο και των δεσμών που παραδοσιακά χαρακτηρίζουν την οικογενειακή δομή.

²⁰ Βενετσανοπούλου Μ., «Η κρατική συμβολή στον τουρισμό – Εναλλακτικές μορφές τουρισμού: Ιστορική Εξέλιξη – Θεσμικό πλαίσιο», Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα 2006, σελ. 74-81

δ) Ξενοφοβία και απόρριψη των τουριστών από τον ντόπιο πληθυσμό

Αρκετές είναι οι περιπτώσεις στις οποίες αυτόχθονες πληθυσμοί επέδειξαν σημάδια απόρριψης των τουριστών εξαιτίας κάποιων συνηθειών τους καθώς και εξαιτίας του βιοτικού τους επιπέδου, το οποίο είναι υψηλότερο από εκείνο του ντόπιου πληθυσμού. Κάποιες φορές μάλιστα οι ίδιοι οι τουρίστες με εκδηλώσεις και πράξεις τους προκαλούν την αρνητική στάση των ντόπιων, όπως συμβαίνει για παράδειγμα στη χώρα μας και συγκεκριμένα στην περιοχή Μάλια της Κρήτης, όταν Βρετανοί τουρίστες προκαλούν και προβαίνουν σε προσβλητικές ενέργειες και βανδαλισμούς.

ε) Έλλειψη προσωπικής επαφής μεταξύ ντόπιου πληθυσμού και τουριστών

Η έλλειψη της προσωπικής αυτής επαφής είναι κατά κύριο λόγο αποτέλεσμα του τουρισμού που οργανώνεται μαζικά. Έτσι, οι τουρίστες έρχονται σε επαφή με τα άτομα της ομάδας με τα οποία συνταξιδεύουν, με το προσωπικό των ξενοδοχείων, των εστιατορίων και των λοιπών χώρων εξυπηρέτησης τους και όχι με τους κατοίκους της περιοχής. Το γεγονός αυτό επιφέρει τη διατήρηση σημαντικής απόστασης των τουριστών από την κουλτούρα, τα ήθη και τα έθιμα των τόπων που επισκέπτονται.

στ) Δημιουργία ψυχολογικών προβλημάτων λόγω της ανάληψης νέων κοινωνικών ρόλων.

Ο ντόπιος πληθυσμός, στο πλαίσιο των αναγκών της παροχής τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών, καλείται να υποδυθεί νέους ρόλους, οι οποίοι είναι ασυνήθιστοι με αποτέλεσμα, όχι σπάνια, τα άτομα να απειλούνται με διατάραξη της ψυχικής τους ισορροπίας.

ζ) Διατάραξη του ρυθμού ζωής των ντόπιων

Κατά τις περιόδους έντονης τουριστικής κίνησης η ρουτίνα του ντόπιου πληθυσμού συνήθως διαταράσσεται από τις αρκετές φορές θεαματικές αλλαγές, όπως είναι η έντονη νυχτερινή ζωή, η φασαρία, η διάβρωση των ηθών και των εθίμων κλπ.

η) Υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος

Η δημιουργία και η διατήρηση των τουριστικών δομών επηρεάζει σε σημαντικό βαθμό το περιβάλλον, όπως για παράδειγμα η επέκταση των οδικών δικτύων, η δημιουργία μεγάλων ξενοδοχειακών μονάδων, η αύξηση των καυσαερίων από τα κάθε είδους μέσα μεταφοράς κλπ.

1.4. Τουριστικές υποδομές στην Ελλάδα

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, ο τουρισμός αποτελεί τομέα ιδιαίτερης σημασίας για την Ελλάδα, άρα η χώρα αναμένεται να έχει δημιουργήσει την κατάλληλη υποδομή προκειμένου να μπορεί να αξιοποιήσει κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα που της προσφέρει ο κλάδος αυτός.

Ένα από τα πιο βασικά χαρακτηριστικά που αφορούν στην ελληνική τουριστική υποδομή είναι η ύπαρξη πληθώρας επιχειρήσεων μικρού μεγέθους, οι οποίες χρειάζονται αναμφίβολα την κρατική βοήθεια προκειμένου να διαμορφώσουν τα κατάλληλα έργα, τις απαραίτητες εγκαταστάσεις κλπ.²¹ Οι μικρές αυτές επιχειρήσεις μπορεί να είναι ξενοδοχειακές μονάδες (κατά κύριο λόγο επιχειρήσεις με ενοικιαζόμενα δωμάτια, πανσιόν κλπ.), ταβέρνες και άλλες επισιτιστικές μονάδες, γραφεία ταξιδίων και διάφορες άλλες.

Στις τουριστικές επιχειρήσεις βέβαια δεν μπορούμε να εντάξουμε μόνο τις επιχειρήσεις οι οποίες προσφέρουν τις άμεσα σχετιζόμενες υπηρεσίες. Μια διάκριση που θα μπορούσε να γίνει, λοιπόν, σχετικά με τις υποδομές είναι μεταξύ γενικών και ειδικών.

²¹ «Η συμβολή των υποδομών στη προώθηση της ελληνικής τουριστικής ανάπτυξης», διαθέσιμο στην ιστοσελίδα http://www.traveldailynews.gr/makeof2.asp?subpage_id=700, περιοδικό Τουριστική Επιστημονική Επιθεώρηση : 1η έκδοση - Ιανουάριος 2004

Στις γενικές υποδομές εντάσσονται τα μεταφορικά δίκτυα, τα δίκτυα ηλεκτροδότησης και υδροδότησης, τα δίκτυα μεταφορών και τηλεπικοινωνιών, οι εγκαταστάσεις υγείας κλπ. Ο όρος «γενικές» παραπέμπει και στο γεγονός ότι πρόκειται για υπηρεσίες γενικής χρήσης, οι οποίες εξυπηρετούν πολλούς ακόμα τομείς της οικονομικής δραστηριότητας και της ζωής των πολιτών.

Στις ειδικές υποδομές περιλαμβάνονται οι μαρίνες, οι εγκαταστάσεις για γκολφ, σκι κλπ., καθώς και οι εγκαταστάσεις άμεσου τουριστικού επιχειρηματικού χαρακτήρα, όπως αυτές που προαναφέρθηκαν (ξενοδοχεία και λοιπά καταλύματα ταξιδιωτικά γραφεία, επισιτιστικές επιχειρήσεις, γραφεία ενοικίασης αυτοκινήτων κλπ.

Εξετάζοντας τώρα πιο συγκεκριμένα τον τομέα των τουριστικών επιχειρήσεων, θα μπορούσαμε αρχικά να τις ορίσουμε ως τις επιχειρήσεις εκείνες οι οποίες εξυπηρετούν κατά κύριο λόγο τουρίστες. Πιο συγκεκριμένα, υπάρχουν εκείνες οι οποίες εξυπηρετούν αποκλειστικά τουρίστες (αμιγείς τουριστικές επιχειρήσεις) όπως είναι τα παραθαλάσσια ξενοδοχειακά συγκροτήματα, καθώς και εκείνες που εξυπηρετούν και άλλες ομάδες πελατών, όπως επαγγελματίες και κατοίκους της περιοχής (μεικτού χαρακτήρα τουριστικές επιχειρήσεις)²².

Με κριτήριο το αντικείμενο ενασχόλησης τους, οι τουριστικές επιχειρήσεις θα μπορούσαν να διακριθούν στις ακόλουθες κατηγορίες:

α) Καταλύματα

Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει τα ξενοδοχεία και ξενοδοχειακά συγκροτήματα, τα ενοικιαζόμενα δωμάτια και διαμερίσματα, τα μοτέλ κλπ. Στον όρο «ξενοδοχειακές επιχειρήσεις» περιλαμβάνεται κάθε επίσημη μορφή τουριστικού καταλύματος, δηλαδή επιχειρήσεις οι οποίες προσφέρουν κατά κύριο λόγο στους ταξιδιώτες υποδομές διαμονής καθώς και πληθώρα άλλων συνοδευτικών δραστηριοτήτων και ανέσεων. Οι ξενοδοχειακές επιχειρήσεις

²² Λαλούμης Δ. & Ρούπας Β., «Διοίκηση Τουριστικών Επιχειρήσεων», Εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα 1998 σελ. 125

διακρίνονται σε κύρια ξενοδοχειακά καταλύματα και μη κύρια ξενοδοχειακά καταλύματα²³.

Στα κύρια ξενοδοχειακά καταλύματα εντάσσονται τα ξενοδοχεία, τα ξενοδοχεία επιπλωμένων διαμερισμάτων, τα ξενοδοχεία τύπου “motel”, οι μεικτές επιχειρήσεις (ξενοδοχεία μεικτού τύπου, ενοικίασης δωματίων και επιπλωμένων διαμερισμάτων ή τουριστικά χωριά), τα υδροθεραπευτήρια, τα κέντρα παραθερισμού γυμνιστών, τα χιονοδρομικά κέντρα, τα ξενοδοχεία αεροδρομίων, τα ξενοδοχεία μακράς διαμονής και τα Bungalows.

Στα μη κύρια ξενοδοχειακά καταλύματα εντάσσονται Οργανωμένες τουριστικές κατασκηνώσεις (Campings), τα αυτοεξυπηρετούμενα καταλύματα, τα ενοικιαζόμενα επιπλωμένα διαμερίσματα και δωμάτια, τα τουριστικά καταλύματα σε παραδοσιακούς οικισμούς, οι πανσιόν και τα μετακινούμενα ξενοδοχεία.

β) Τουριστικά πρακτορεία

Στην κατηγορία αυτή ανήκουν τα γραφεία εσωτερικού τουρισμού, γενικού τουρισμού, τα ναυλομεσιτικά γραφεία κλπ. Τα τουριστικά γραφεία είναι επιχειρήσεις οι οποίες, με τα μέσα που διαθέτουν και τις υπηρεσίες που προσφέρουν, αναλαμβάνουν τη μεταφορά, τη διακίνηση, τη διαμονή μεμονωμένων ατόμων ή ομάδων στην Ελλάδα αλλά και σε χώρες του εξωτερικού. Είναι, λοιπόν, τουριστικές μονάδες που δραστηριοποιούνται για την ικανοποίηση αναγκών που προκύπτουν κατά τη διακίνηση των τουριστών, Ελλήνων και αλλοδαπών, εντός και εκτός της χώρας. Σε αντίθεση με τους άλλους κλάδους της τουριστικής βιομηχανίας (ξενοδοχεία, εστιατόρια κλπ.), τα τουριστικά γραφεία είναι εγκατεστημένα στο σημείο από το οποίο ξεκινά ο ταξιδιώτης και όχι στον τόπο προορισμού του.

γ) Μεταφορικές επιχειρήσεις

²³ Λαλούμης Δ. & Ρούπας Β., «Διοίκηση Τουριστικών Επιχειρήσεων», Εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα 1998 σελ. 220

Στις μεταφορικές επιχειρήσεις περιλαμβάνονται οι αεροπορικές και οι ναυτιλιακές εταιρείες, οι επιχειρήσεις τουριστικών λεωφορείων, οι επιχειρήσεις ενοικίασης αυτοκινήτων και σκαφών και άλλες. Πρόκειται λοιπόν για όλες εκείνες τις επιχειρήσεις οι οποίες μεριμνούν ή προσφέρουν τα μέσα στους ταξιδιώτες για να μετακινηθούν στον τόπο τον οποίο επισκέπτονται καθώς και να ξεναγηθούν σε μέρη για τα οποία φημίζεται ο τόπος αυτός (μουσεία, μνημεία, φυσικά τοπία κλπ.)

δ) Επισιτιστικές επιχειρήσεις και κέντρα διασκέδασης

Οι επισιτιστικές επιχειρήσεις και τα κέντρα διασκέδασης αποτελούν έναν πολύμορφο κλάδο των τουριστικών επιχειρήσεων, στον οποίο εντάσσονται εστιατόρια, ταβέρνες, ταχυφαγεία, μπαρ, καφετέριες, νυκτερινά κέντρα κλπ. Πρόκειται άρα για εκείνες τις επιχειρήσεις οι οποίες εξασφαλίζουν στους ταξιδιώτες την διατροφή και τα ποτά που επιθυμούν να καταναλώσουν, ενώ κάποιες φορές υπάρχει και το διασκεδαστικό μέρος κατά την κατανάλωση των ανωτέρω προϊόντων.

ε) Άλλες επιχειρήσεις άμεσης ή έμμεσης εξυπηρέτησης τουριστών

Τέτοιες επιχειρήσεις είναι εκείνες που πουλούν αναμνηστικά και δώρα από τους διάφορους τουριστικούς προορισμούς, επιχειρήσεις φύλαξης αποσκευών, επιχειρήσεις υγείας, μουσικοχορευτικές ομάδες που συμμετέχουν σε εκδηλώσεις κατά την περίοδο αυξημένης τουριστικής κίνησης κλπ.

Φυσικά, κανείς δεν μπορεί να αγνοήσει τις παρατουριστικές επιχειρήσεις, οι οποίες με τη δραστηριότητα τους εξυπηρετούν έμμεσα τους τουρίστες. Παραδείγματα τέτοιων επιχειρήσεων είναι εκείνες που εφοδιάζουν με ημιεπεξεργασμένα προϊόντα τις επισιτιστικές επιχειρήσεις, οι βιοτεχνίες παραγωγής παραδοσιακών και αναμνηστικών αντικειμένων που αγοράζονται

από τους τουρίστες, αλλά και οι επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας (ΔΕΗ, παροχείς νερού, νοσοκομεία κλπ.).

Το Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων²⁴ παρουσιάζει ως ανεξάρτητους τουριστικούς κλάδους αυτούς των ξενοδοχείων, των εστιατορίων, των κέντρων διασκέδασης, των τουριστικών πρακτορείων, των κρουαζιέρων, των ειδικών διαρκών καταναλωτικών αγαθών που συνδέονται στενά με τον τουρισμό (π.χ. βαλίτσες, υπνόσακοι), των μεταφορών, των γραφείων ενοικίασης αυτοκινήτων και των μουσείων και βιβλιοθηκών.

Η διαμονή, διακίνηση και κυρίως η κατανάλωση των ετησίως 14 εκατ. τουριστών με τις περισσότερες από 100 εκατ. διανυκτερεύσεις στα πάσης φύσεως καταλύματα της Ελλάδος υποστηρίζεται από ένα κύκλωμα υποκλάδων αποκλειστικής παραγωγής και διάθεσης τουριστικών αγαθών και υπηρεσιών με τα ακόλουθα σε γενικές γραμμές μεγέθη²⁵:

- 4.500 Τουριστικά γραφεία.
- 738 Τουριστικές επιχειρήσεις οδικών μεταφορών.
- 1455 Γραφεία ενοικίασης αυτοκινήτων Ι.Χ. χωρίς οδηγό
- 200 Ναυλομεσιτικά γραφεία για την αντιπροσώπευση περισσότερων από 4.500 σκάφη αναψυχής.
- 30.000 Επιχειρήσεις εστίασης – καφετέριες- διασκέδασης.
- 350 Κάμπινγκ με περίπου 34.000 θέσεις κατασκήνωσης.

"Στην ειδική τουριστική υποδομή συμπεριλαμβάνονται 5 Συνεδριακά κέντρα και άλλα 9 υπό κατασκευή, 5 Γήπεδα Γκολφ και 1 υπό κατασκευή, 16 χιονοδρομικά κέντρα, 62 ορεινά καταφύγια, 3 κέντρα θαλασσοθεραπείας και 5 υπό κατασκευή, 17 υδροθεραπευτήρια, 28 λιμένες σκαφών αναψυχής

²⁴ Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων (ΙΤΕΠ), Σύνοψη Μελέτης με θέμα «Τουριστική εκπαίδευση και κατάρτιση: εξελίξεις, προβλήματα, ανάγκες και πολιτική», Μελετητής: Αθανασίου Λ. <http://www.itep.gr/pdfs/Meleti16Sin.pdf>

²⁵ «Η συμβολή των υποδομών στη προώθηση της ελληνικής τουριστικής ανάπτυξης», διαθέσιμο στην ιστοσελίδα http://www.traveldailynews.gr/makeof2.asp?subpage_id=700, περιοδικό Τουριστική Επιστημονική Επιθεώρηση : 1η έκδοση - Ιανουάριος 2004

(μαρίνες), 20 μαρίνες υπό κατασκευή και 15 καταφύγια σκαφών αναψυχής και 5 διεθνή αεροδρόμια και 31 λοιπά περιφερειακά αεροδρόμια. Επίσης, συμπεριλαμβάνονται τα 86 μουσεία εποπτευόμενα από το Υπουργείο Πολιτισμού (ΥΠ.ΠΟ), καθώς και 64 επισκέψιμοι αρχαιολογικοί χώροι²⁶.

²⁶ «Η συμβολή των υποδομών στη προώθηση της ελληνικής τουριστικής ανάπτυξης», διαθέσιμο στην ιστοσελίδα http://www.traveldailynews.gr/makeof2.asp?subpage_id=700, περιοδικό Τουριστική Επιστημονική Επιθεώρηση : 1η έκδοση - Ιανουάριος 2004

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 : ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΠΟΥ ΥΦΙΣΤΑΝΤΑΙ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΝΗΣΙΩΝ

2.1.Χαρακτηριστικά και αναπτυξιακές ιδιοτητες νησιων

Κάθε νησί φέρει ορισμένα χαρακτηριστικά τα οποία το κάνουν μοναδικό και ξεχωριστό. Ωστόσο ορισμένα από τα χαρακτηριστικά αυτά αποφέρουν είτε θετικά είτε αρνητικά αποτελέσματα. Στην παρούσα ενότητα θα αναλύσουμε τα χαρακτηριστικά αυτά.

Χωρικές ιδιαιτερότητες νησιών

Όσον αφορά την χωρική διάσταση γίνεται λόγο για θέματα «ζωνοποίησης» της ανάπτυξης ιδιαίτερα σε μεγάλα πολεοδομικά συγκροτήματα. Στις νησιωτικές περιοχές τα βασικά στοιχεία του περιβάλλοντος είναι ο αέρας, η θάλασσα, και το νερό, τα οποία συνυπάρχουν συγκροτώντας φυσικά οικοσυστήματα μεγάλης σημασίας για τον τουρισμό και το περιβάλλον. Ορισμένες παράκτιες περιοχές έχουν μεγαλύτερη τουριστική αναγνώριση σε σχέση με κάποιες άλλες με αποτέλεσμα να επιβαρύνονται και περισσότερο. Στην περίπτωση αυτή απαιτείται χωρική αναβάθμιση των υπολοίπων περιοχών προκειμένου να κατανεμηθεί ο τουρισμός και να περιοριστεί η επιβάρυνση. Αρκετές επίσης περιοχές συγκεντρώνουν μεγάλο αριθμό παραγωγικών δραστηριοτήτων γεγονός που επιβάλλει την κατασκευή μεταφορικών και επικοινωνιακών δικτύων και συνεπώς επενδύσεις. Η επίτευξη των παραπάνω θα αναδείξει ακόμα περισσότερο την περιοχή και θα βελτιώσει τις υπάρχουσες υποδομές.

Φυσικό Περιβάλλον

Τα νησιά όσο και οι παράκτιες περιοχές αποτελούν την βάση ενός μεγάλου αριθμού παραγωγικών δραστηριοτήτων οι οποίες καταλήγουν σε ένα πλούσιο δομημένο περιβάλλον με παραδοσιακούς οικισμούς, λιμάνια και αστικά κέντρα. Ωστόσο οι υποδομές απαιτούν σωστή διαχείριση και προστασία προκειμένου να αναδείξουν την περιοχή. Σε ότι αφορά το περιβάλλον καταγράφονται σημαντικές δραστηριότητες όπως είναι η

δημιουργία οικοσυστημάτων και η αντιμετώπιση προβλημάτων διάβρωσης και ρύπανσης. Τα προβλήματα της ρύπανσης της περιοχής αποτελούν αρνητικό χαρακτηριστικό της περιοχής και δημιουργούν αρνητική ατμόσφαιρα στον τουρίστα.

Συνεπώς είναι αναγκαία η περιβαλλοντική προστασία και καταπολέμηση της ρύπανσης προκειμένου να αναδειχθεί η περιοχή για τον φυσικό της πλούτο. Στο ζήτημα της επιβάρυνσης του περιβάλλοντος αξίζει να αναφέρουμε ότι σημαντικό ρόλο παίζουν οι συνεχείς κατασκευαστικές δραστηριότητες προς τις παράκτιες περιοχές οι οποίες δημιουργούν προβλήματα στον χωροταξικό σχεδιασμό²⁷

ο *Χωροταξικός Σχεδιασμός: Συγκρούσεις Χρήσεων Γης και Διαχειριστικά Προβλήματα*

Στα νησιά και στις παράκτιες περιοχές συχνά παρουσιάζονται συγκρούσεις στις χρήσεις γης που έχουν να κάνουν με παραγωγικές δραστηριότητες όπως είναι ο αγροτικός και τουριστικός τομέας, αλλά και με την παραθεριστική δόμηση όπως είναι η επέκταση των σχεδίων πόλης.

Το δεύτερο πρόβλημα έχει να κάνει με την εντυπωσιακή αύξηση διαφορετικών δραστηριοτήτων στα νησιά, από τις οποίες οι περισσότερες απαιτούν σημαντικές εκτάσεις για την ανάπτυξή τους και οδηγούν σε συγκρούσεις χρήσεων γης.

Τα δύο αυτά προβλήματα δυσκολεύουν τον σωστό προγραμματισμό και διαχείριση αυτών των περιοχών αφού τα συγκρουόμενα συμφέροντα είναι πολλά με αποτέλεσμα να ανατρέπουν τον σχεδιασμό και την τουριστική ανάπτυξη. Συνεπώς απαιτείται βιώσιμος σχεδιασμός όπου η τοπική συμμετοχή και η προστασία του περιβάλλοντος θα αποτελούν βασικό χαρακτηριστικό.

²⁷ Κοκκώσης, Χ., Τσάρτας, Π.: (2001), Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, σσ. 91-109

- ο *Τουριστική Ανάπτυξη - Πιέσεις στο Περιβάλλον*

Τα τελευταία χρόνια η έντονη αύξηση του αριθμού των τουριστικών ταξιδιών έχει δημιουργήσει νέα δεδομένα για την τουριστική ανάπτυξη των νησιωτικών περιοχών. Η αύξηση αυτή σε συνδυασμό με την επικράτηση ενός προτύπου τουρισμού διακοπών που βασίζεται στον ήλιο και στην θάλασσα έχει μετατρέψει διάφορα νησιά σε περιοχές τουρισμού.

Ωστόσο στα νησιά αυτά παρατηρούνται αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις οι οποίες προκαλούν υψηλό κόστος παρεμβάσεις και συγκρούσεις χρήσεων γης ιδιαίτερα στον αγροτικό τομέα, λόγω της υψηλής ζήτησης για επέκταση των τουριστικών δραστηριοτήτων.

Τα υψηλά κέρδη που προσφέρει ο τουρισμός, ελκύουν συνεχώς και περισσότερους επιχειρηματίες προς αυτόν τον τομέα. Απαιτείται λοιπόν άμεσα να υπάρξει ένας σχεδιασμός ο οποίος θα είναι βιώσιμος και θα εξασφαλίζει την τοπική συμμετοχή και σύνδεση με τα κοινωνικά, οικονομικά, πολιτιστικά και περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά

Με βάση τα παραπάνω χαρακτηριστικά, παρατηρούμε ότι κάθε νησιωτική περιοχή αντιμετωπίζει συγκεκριμένα προβλήματα τα οποία καλείται να αντιμετωπίσει προκειμένου να γίνει βιώσιμη και να διατηρηθεί ως τουριστικός προορισμός. Βασικά λοιπόν θέματα που θα πρέπει να απασχολήσουν είναι η προστασία του περιβάλλοντος, ο περιορισμός των συγκρούσεων από τις χρήσεις γης, η τουριστική προαγωγή των νησιών μέσα από την δημιουργία κατάλληλων υποδομών και σωστός σχεδιασμός και προγραμματισμός προκειμένου να επιτευχθεί τελικά η βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη των νησιωτικών περιοχών ²⁸

2.2. Διακρίσεις νησιων

Τα τελευταία χρόνια η γρήγορη και άμεση εξάπλωση του τουρισμού που έχει παρατηρηθεί σε πολλές χώρες του κόσμου, ανέδειξε μια σειρά από

²⁸ Τσάρτας, Π., 2000, «Τουριστική ανάπτυξη : Πολυεπισημονικές προσεγγίσεις», Εξάντας, Αθήνα.

προβλήματα που είχαν άμεση σχέση με τις πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές παραμέτρους της τουριστικής ανάπτυξης.

Ωστόσο αξίζει να αναφέρουμε ότι για να μπορέσει ο τουρισμός να πετύχει όλους τους στόχους που έχει θέσει θα πρέπει καταρχήν να διευκρινιστεί ο ρόλος τον οποίο καλείται να διαδραματίσει στα πλαίσια του κοινωνικό-οικονομικού συστήματος του χώρου αναφοράς π.χ. νησί και να γνωστοποιηθούν οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ των στοιχείων που συνιστούν το “τουριστικό προϊόν” με τους υπόλοιπους παράγοντες όπως είναι το ανθρώπινο δυναμικό, περιβάλλον, πολιτισμός, υποδομές.

Η ανάπτυξη του τουρισμού που παρατηρήθηκε στις νησιωτικές περιοχές τα τελευταία χρόνια οδήγησε στην αξιοποίηση οικονομικών, φυσικών και ανθρώπινων πόρων οι οποίοι μέχρι τότε ήταν ανενεργοί.

Στην συνέχεια παρουσιάζεται μια ταξινόμηση των νησιών σε τρεις κατηγορίες, με βάση ορισμένους οικονομικούς και δημογραφικούς δείκτες νησιών²⁹ τα νησιά διακρίνονται:

✓ Σε μικρό αριθμό νησιών, μεγάλα σε έκταση, τα οποία είναι έχουν ενσωματωθεί στο οικονομικό σύστημα λόγω του τουρισμού και παρουσιάζουν έντονη κινητικότητα σε κάποια οικονομική δραστηριότητα, με αποτέλεσμα την αύξηση του πληθυσμού

✓ Στα νησιά τα οποία πρόσφατα κατάφεραν να περιορίσουν την φθίνουσα πορεία τους, χωρίς όμως να ανακτήσουν το χαμένο έδαφος, με αποτέλεσμα το μέλλον τους να είναι ακόμα αβέβαιο.

✓ Στα νησιά που συνεχίζουν να συρρικνώνονται είτε με γρηγορότερους είτε με χαμηλότερους από πριν ρυθμούς. Τα νησιά αυτά βρίσκονται στην φάση της συρρίκνωσης καθότι δεν κατάφεραν να αξιοποιήσουν τον τουρισμό σωστά προκειμένου να αναπτυχθούν.

Με βάση τον βαθμό τουριστικής ανάπτυξης μπορούμε να διακρίνουμε τρεις νέες κατηγορίες νησιών

²⁹ Σπιλάνης Γ.,(2005), Τουρισμός και περιβάλλον στις νησιωτικές περιφέρειες Η τουριστική ανάπτυξη της Σάμου με την αξιοποίηση πολιτιστικών και φυσικών πόρων, Εργαστήριο Νησιωτικής Ανάπτυξης-Τμήμα Περιβάλλοντος - Πανεπιστήμιο Αιγαίου, , σελ 1-6

- ✓ Τα νησιά μεγάλης έκτασης στα οποία ο πληθυσμός δέχεται θετικά την προοπτική της τουριστικής ανάπτυξης και δημιουργεί τις κατάλληλες υποδομές για την προσέλκυση τουριστών.
- ✓ Τα μικρότερα και συνεπώς φτωχότερα νησιά όπου απουσιάζουν οι tour operators και η τουριστικής δραστηριότητα καθυστερεί να επεκταθεί.
- ✓ Τα νησιά στα οποία διαφορετικές δραστηριότητες αναμειγνύονται μεταξύ τους με αποτέλεσμα σε ορισμένες περιοχές να έχουμε έντονο τουρισμό και σε άλλες όχι.

Με βάση τα παραπάνω είναι αντιληπτό ότι στα μεγάλα νησιά παρουσιάζεται έντονη οικονομική άνθηση ενώ τα μικρά νησιά δεν έχουν την κατάλληλη υποδομή να προσελκύσουν τουρίστες και έτσι να αναπτυχθούν περισσότερο.

Συνεπώς αυτό που κάνει τα νησιά να διαφέρουν μεταξύ τους είναι ορισμένα χαρακτηριστικά όπως:

- ✓ Το νησιωτικό μέγεθος
- ✓ Ο πληθυσμός
- ✓ Η ύπαρξη απομόνωσης ή όχι
- ✓ Δυσκολία ή όχι πρόσβασης σε αυτά
- ✓ Ο αγροτικός χαρακτήρας του νησιού
- ✓ Η ύπαρξη ή όχι ποικιλομορφίας στους τουριστικούς πόρους
- ✓ Ο χωροταξικός εντοπισμός μνημείων
- ✓ Η ύπαρξη συντήρησης των τοπικών πόρων

Τα παραπάνω χαρακτηριστικά είναι περισσότερο ανεπτυγμένα σε μεγάλα νησιά και λιγότερο έως καθόλου στα μικρά νησιά. Τα μεγάλα νησιά, έχουν την δυνατότητα να αναπτύξουν ένα διαφοροποιημένο τουριστικό προϊόν και μπορούν να προωθήσουν ένα αυτόνομο τουριστικό προφίλ στην παγκόσμια τουριστική αγορά καθότι έχουν την υποδομή σε σχέση με τα μικρά απομακρυσμένα και απομονωμένα νησιά .

Ένα νησί μπορεί να χαρακτηριστεί ως πόλος έλξης όταν διαχειρίζεται σωστά τους πόρους και αξιοποιεί τις δυνατότητες που του δίνονται.

Παράλληλα η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και του πλούτου που έχει το νησί αποτελεί σημαντικό στοιχείο έλξης του τουρίστα ο οποίος επιδιώκει να συνδυάσει θάλασσα, φύση και διακοπές. Δεν θα πρέπει ωστόσο να λησμονούμε ότι η χρήση της φύσης θα πρέπει να γίνεται με τέτοιο τρόπο ώστε να είναι βιώσιμη και όχι να υποβαθμίζεται.

Με βάση τα παραπάνω θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι εξελίξεις που πραγματοποιούνται στον τουριστικό τομέα έχουν διαφορετικές επιδράσεις στα νησιά με αποτέλεσμα να δημιουργείται ένα χάσμα ανάμεσα στις μεγάλες και στις μικρές νησιωτικές περιοχές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 : Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΙΣ ΝΗΣΙΩΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

3.1.Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη των νησιών

Τα νησιά αποτελούν ειδική περίπτωση τουριστικών προορισμών, ιδιαίτερα τα μικρά σε έκταση, με σημαντικά περιορισμένους φυσικούς πόρους και ελάχιστες εναλλακτικές δυνατότητες για ανάπτυξη

Η ανάπτυξη του τουρισμού στα νησιά ξεκίνησε με ιδιαίτερα έντονους ρυθμούς από την δεκαετία του '60. Η βελτίωση των μεταφορών ευνόησε την κατάσταση αυτή και έκανε δυνατή την πρόσβαση σε νησιά μέχρι τότε απομονωμένα. Ο Αριθμός των τουριστών αυξήθηκε έκτοτε κατά 600%, αύξηση σημαντικά μεγαλύτερη από ότι αυτή των ηπειρωτικών προορισμών³⁰

Τα νησιά είναι περιοχές με ιδιαίτερο ενδιαφέρον καθότι:

1. Χαρακτηρίζονται από την ύπαρξη μιας ευαίσθητης ισορροπίας μεταξύ περιβάλλοντος, οικονομίας και κοινωνίας, όπου μια διαταραχή στο ένα υποσύστημα επηρεάζει σημαντικά και τα υπόλοιπα. Η δυναμική αυτή είναι ιδιαίτερα αισθητή στα μικρά νησιά. Ωστόσο η κατάσταση του τουρισμού ανέστρεψε σε ορισμένα από αυτά τα νησιά την αρνητική αυτή εξέλιξη.
2. Επίσης πολλά νησιά έχουν αποτελέσει τόπους τουριστικού προορισμού με θεαματική άνοδο και εξέλιξη ως πόλοι έλξης, λόγω των πλεονεκτημάτων που παρουσιάζουν. Ο τουρισμός σε πολλές περιπτώσεις αποτελεί μοχλό οικονομικής ανάπτυξης αφού ενισχύει την απασχόληση, την οικονομία της περιοχής και την προβολή της χώρας στο εξωτερικό.

Ωστόσο όπως προαναφέραμε το πρότυπο της τουριστικής ανάπτυξης που είχε υιοθετηθεί επιδίωκε ενίσχυση του τουρισμού δηλαδή τον μαζικό τουρισμό ενώ από την άλλη αδιαφορούσε για τις διάφορες συνέπειες που μπορεί να προέκυπταν.

Ο τουρισμός στα νησιά μπορεί να αποτελέσει ευκαιρία και πρόκληση σε τόπους προορισμού, αλλά για να γίνει αυτό θα πρέπει να οργανωθεί ο

³⁰ Κοκκώσης, Χ., Τσάρτας, Π.: (2001), Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, σσ. 91-109

τρόπος ανάπτυξης του τουρισμού με ιδιαίτερο σεβασμό στις τοπικές, φυσικές, οικονομικές, κοινωνικές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες της κάθε περιοχής.

Συνεπώς απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή στον προγραμματισμό, στην μελέτη και κατασκευή της νέας αλλά και βελτίωση της υπάρχουσας υποδομής μεταφορών στα νησιά.

Προκειμένου όμως να υπάρξουν βελτιώσεις θα πρέπει να υπάρχει ανάλογη διοικητική υποστήριξη, να συσταθούν φορείς νησιωτικού περιβάλλοντος, και να στηριχτούν οι φορείς υλοποίησης.

Σημαντικό ρόλο στην επίτευξη των παραπάνω πρωτοβουλιών θα διαδραματίσει η ενημέρωση των τοπικών κοινωνικών για την αξία και την ανάγκη διαφύλαξης του τοπικού περιβάλλοντος.

Η βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη των νησιών θα πρέπει να αποτελεί μέρος μιας ευρύτερης στρατηγικής που θα επιδιώκει την μεγιστοποίηση των οφελών από την χρήση των τοπικών πόρων μέσω της ενθάρρυνσης και άλλων δραστηριοτήτων

Σύμφωνα με τους Κοκκώσης & Τσάρτα οι βασικές παράμετροι της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης είναι οι εξής:

1. Η ισορροπία η οποία αποτελεί σημαντικό στόχο και βασική επιδίωξη του σχεδιασμού στις τουριστικές περιοχές. Η ισορροπία έχει να κάνει με την ισόρροπη ένταξη του τουρισμού στα ήδη υπάρχοντα δεδομένα της τοπικής ανάπτυξης μιας περιοχής. Έρχεται σε έντονη αντίθεση με το πρότυπο ανάπτυξης του τουρισμού το οποίο βασίζεται στον μαζικό τουρισμό και ο οποίος υποβαθμίζει την σημασία του περιβάλλοντος, του πολιτισμού και της κοινωνίας προς όφελος μίας οικονομίας χωρίς ελέγχους.
2. Χαρακτηριστικό σημείο της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης είναι η προσπάθεια διεύρυνσης της παραγωγικής βάσης σε τοπικό επίπεδο μέσω συνεργασιών των αγροτικών, μεταφορικών, βιοτεχνικών κλάδων και του κλάδου των υπηρεσιών. Παράλληλα επιδίωξη του βιώσιμου τουρισμού είναι η βελτίωση της ποιότητας του ανθρώπινου δυναμικού και η προώθηση του τοπικού τουριστικού προϊόντος στις διάφορες τουριστικές αγορές.

3. Η προώθηση της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης έχει άμεση σχέση με την θέσπιση ενός θεσμικού πλαισίου το οποίο θα αναδεικνύει τη συμμετοχή όλων των τοπικών και κοινωνικών φορέων στην ανάπτυξη του τουρισμού. Δεν θα πρέπει να λησμονούμε ότι η βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη έχει ως βασικό χαρακτηριστικό την «τοπικότητα».
4. Το φυσικό περιβάλλον αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους στόχους της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης. Το φυσικό περιβάλλον αποτελεί έναν πόρο ιδιαίτερα πλούσιο αλλά και ευαίσθητο η ύπαρξη του οποίου εξαρτάται από την τουριστική πολιτική που θα εφαρμοστεί.
5. Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού αποτελούν την λύση στην τουριστική ανάπτυξη. Ειδικότερα πολλές από αυτές εντάσσονται με ήπιο τρόπο στην τοπική παραγωγική και απαιτούν μικρής έκτασης υποδομές επιδιώκοντας παράλληλα την προστασία του περιβάλλοντος³¹

3.2. Παράγοντες που καθιστούν τα νησιά ιδιαίτερους προορισμούς

Μέχρι και σήμερα δεν έχουν υπάρξει ανατροπές των βασικών τουριστικών μοντέλων που κυριάρχησαν στην Ελλάδα αν και έχουν πραγματοποιηθεί σημαντικές αλλαγές οι οποίες επηρεάζουν τις δυνατότητες ανάπτυξης των νησιών³²

Τέτοιες αλλαγές είναι οι τεχνολογικές που έχουν πραγματοποιηθεί οι οποίες επιτρέπουν την επανεκτίμηση ορισμένων αρχών όπως είναι οι οικονομίες κλίμακας και οι οικονομίες συγκέντρωσης σχετικά με την οργάνωση του χώρου και της παραγωγικής διαδικασίας.

Η εφαρμογή των τεχνολογικών αλλαγών στο τομέα της παραγωγής αναβαθμίζει τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις στα νησιά και τους επιτρέπει να ενσωματώνουν άμεσα τις νέες τεχνολογίες και τα μηνύματα της αγοράς, ενώ παράλληλα δημιουργούν νέες θέσεις εργασίας.

³¹ Κοκκώσης, Χ., Τσάρτας, Π.: (2001), Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, σσ. 91-109

³²

Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις μπορούν υπό το νέο αυτό καθεστώς της τεχνολογικής εξέλιξης να αποτελέσουν τη κινητήρια δύναμη των νησιών προς μια νέα αναπτυξιακή διαδικασία.

Οι τεχνολογικές αλλαγές όπως οι νέες μορφές ενέργειας και η εξέλιξη στις μεταφορές καταφέρνουν να περιορίσουν τις επιπτώσεις που προέρχονται από το μικρό μέγεθος και την απομόνωση των νησιών.

Σημαντικός παράγοντας είναι επίσης και οι τουριστικές υπηρεσίες που παρέχονται γεγονός που απελευθερώνει τα νησιά από περιορισμούς όπως η έλλειψη επαρκών φυσικών πόρων, η μικρή φέρουσα ικανότητα τους και η μικρή τοπική αγορά.

Βασικοί στόχοι της κάθε νησιωτικής περιοχής είναι η διατήρηση της ποιότητας του περιβάλλοντος, η προτίμηση για προϊόντα "υγιεινά" και υψηλής ποιότητας, η προσέγγιση τοπικών πολιτισμών, η βελτίωση του πλαισίου της καθημερινής ζωής με στροφή προς τις μικρές κλίμακες. Η επίτευξη των στόχων αυτών θα οδηγήσει στην περαιτέρω ανάπτυξη των νησιών και θα απαγκιστρώσουν ορισμένα νησιά από την απομόνωση δημιουργώντας ανάλογα πλεονεκτήματα.

Επίσης θα πρέπει να ενισχυθεί το περιφερειακό και τοπικό επίπεδο λήψης αποφάσεων για τη ρύθμιση των ανισοροπιών της νησιωτικής αγοράς με στόχο την καλύτερη διαχείριση των τοπικών προβλημάτων.

Με βάση τα παραπάνω μπορούμε να συμπεράνουμε ότι το περιβάλλον μέσα στο οποίο δρουν τα νησιά έχει μεταβληθεί σημαντικά και συνεχίζει να εξελίσσεται με τέτοιο τρόπο ώστε να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για την ανάπτυξη τους.

Ορισμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των νησιών, που μέχρι σήμερα αναγνωρίζονταν ως φυσικά μη αναστρέψιμα μειονεκτήματα και σαν εμπόδια στην ανάπτυξη, εξελίσσονται σε πλεονεκτήματα. Πολλά από τα νησιά διαθέτουν σε αφθονία αρκετούς από τους "πόρους" που επιθυμεί να "καταναλώσει" ο σημερινός κάτοικος των αναπτυγμένων χωρών, με αποτέλεσμα να αποκτά το κάθε νησί ένα συγκριτικό πλεονέκτημα.

Ωστόσο το ερώτημα που τίθεται και θα απαντηθεί στο επόμενο κεφάλαιο είναι κατά πόσο οι υπάρχουσες δυνατότητες στα νησιά μπορούν να

οδηγήσουν σε μια αυτόνομη αναπτυξιακή διαδικασία και αξιοποίηση των νησιωτικών περιοχών, με ποια στάδια και κάτω από ποιες προϋποθέσεις.³³

3.3.Θεσμικό πλαίσιο για χωρική ανάπτυξη νησιωτικών περιοχών

Το 2001, η αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης, κατοχυρώθηκε συνταγματικά με την αναθεώρηση του άρθρου 24 του Συντάγματος και παρουσιάστηκε για πρώτη φορά σε εθνικό επίπεδο με το νόμο 2508/1997 ο οποίος αναφέρεται στην «Βιώσιμη οικιστική ανάπτυξη»³⁴

Η αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης δεν έχει έννοια στατική ούτε αναφέρεται αποκλειστικά στον περιβαλλοντικό παράγοντα. Αντίθετα έχει να κάνει με την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη στοχεύοντας πάντα στην συγκρότηση ενός ολοκληρωμένου αναπτυξιακού προτύπου³⁵

Σχετικά με τον χωρικό σχεδιασμό, η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης έχει να κάνει με την εφαρμογή των γενικών αρχών της αειφορίας, οι οποίες αναφέρονται στην AGENDA 21, και η οποία πρωτοεμφανίστηκε στο Ρίο το 1992 και προβλήθηκε ακόμα περισσότερο μέσω της Διάσκεψη του Γιοχάνεσμπουργκ το 2002³⁶

Όσον αφορά την προβολή της βιώσιμης χωρικής ανάπτυξης θα πρέπει να υπάρξει εναρμόνιση ανάμεσα σε τρία πεδία ιδιαίτερης σημασίας. Αυτά έχουν να κάνουν με:

³³ Σπιλάνης Γ.,(2005), Τουρισμός και περιβάλλον στις νησιωτικές περιφέρειες Η τουριστική ανάπτυξη της Σάμου με την αξιοποίηση πολιτιστικών και φυσικών πόρων, Εργαστήριο Νησιωτικής Ανάπτυξης-Τμήμα Περιβάλλοντος - Πανεπιστήμιο Αιγαίου, σελ 1-6

³⁴ Βαλατσός, Θ., 2001, «Η αειφόρος ανάπτυξη σήμερα» όπως αναφέρεται στο <http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?>

³⁵ Παπακωνσταντίνου, Α., 2004, «Η συνταγματική αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης των νησιωτικών περιοχών στο <http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=325&lang=1&catpid=1>

³⁶ Παπακωνσταντίνου, Α., 2004, «Η συνταγματική αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης των νησιωτικών περιοχών στο <http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=325&lang=1&catpid=1>

1. την ισόρροπη πολυκεντρική ανάπτυξη,
2. την ισότητα στην πρόσβαση στα δίκτυα μεταφορών, ενέργειας και επικοινωνιών
3. την προστασία και την συνετή διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος.

37

Η βιώσιμη χωρική ανάπτυξη σαν στόχο έχει να υλοποιήσει τρεις αντιφατικούς μεταξύ τους στόχους. Οι στόχοι αυτοί είναι **α)** η οικονομική μεγέθυνση, **β)** η κοινωνική συνοχή και **γ)** η περιβαλλοντική προστασία.

Όσον αφορά την βιώσιμη χωρική ανάπτυξη του νησιωτικού χώρου επιδιώκεται:

- ✓ η περιβαλλοντική προστασία, η διατήρηση των οικολογικών αποθεμάτων και η ανάδειξη των συγκριτικών πλεονεκτημάτων που έχει η κάθε νησιωτική περιφέρεια
- ✓ η διατήρηση και ενίσχυση της ισόρροπης οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης σε κάθε νησιωτική περιφέρεια η διατήρηση της οικονομική και κοινωνικής συνοχής σε όλες τις νησιωτικές περιφέρειες ³⁸

Προκειμένου να είναι τα παραπάνω εφικτά επιδιώκεται η ενσωμάτωση των κατευθύνσεων των περιφερειακών προγραμμάτων και η εφαρμογή προγραμμάτων περιφερειακής ανάπτυξης προκειμένου να βελτιωθεί ο χώρος της περιφέρειας ³⁹

Προκειμένου να είναι βιώσιμη η ανάπτυξη του νησιωτικού χώρου θα πρέπει να υπάρξει συγκράτηση του νησιωτικού πληθυσμού, μέσα από την

³⁷ Χριστοφιλόπουλος, Δ., 2002, «Πολιτιστικό περιβάλλον και βιώσιμη ανάπτυξη», Σάκουλας στο <http://www.nomosphysis.org.gr>

³⁸ Βαλατσός, Θ., 2001, «Η αειφόρος ανάπτυξη σήμερα» όπως αναφέρεται στο <http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?>

³⁹ Βαλατσός, Θ., 2001, «Η αειφόρος ανάπτυξη σήμερα» όπως αναφέρεται στο <http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?>

άρση της απομόνωσης του νησιωτικού χώρου, τη καλύτερη προσπελασιμότητα και την δημιουργία των κατάλληλων υποδομών.

Κατευθυντήρια αρχή για την επίτευξη της νησιωτικής αναβάθμισης είναι η φέρουσα ικανότητα των φυσικών οικοσυστημάτων και πόρων του νησιωτικού χώρου και η κινητοποίηση του νησιωτικού πληθυσμού.⁴⁰

3.4.Συνταγματικό πλαίσιο για βιωσιμότητα νησιών

Το Σύνταγμα του 1975/1986/2001 αναγνωρίζεται ως καινοτόμο καθότι κατορθώνει να εντάξει σε σχέση με τα προηγούμενα συντάγματα τους όρους του «κοινωνικού κράτους» και της «βιώσιμης ανάπτυξης». Ειδικότερα οι αρχές αυτές, οι οποίες έχουν άμεση σχέση, δηλώνουν την ένταξη του συντάγματος στον «κοινωνικό συνταγματισμό»⁴¹

Η εξέλιξη αυτή έχει άμεση σχέση με την προσπάθεια που γίνεται για επέκταση του Συντάγματος. Επιδιώκεται να επεκταθεί το Σύνταγμα και να μην περιορίζεται πλέον στην ατομική ελευθερία και στην οργάνωση του κράτους.

Το Σύνταγμα εκτός των άλλων επικεντρώνεται στις νησιωτικές περιοχές και θεσπίζει ειδικές ρυθμίσεις για την περιφερειακή ανάπτυξή τους.

Στις αρχές του 21^{ου} αιώνα το συνταγματικό φαινόμενο προσδιοριζόταν από δύο αλληλένδετες συνθέσεις οι οποίες ήταν:

1. Η πρώτη σύνθεση είχε να κάνει με την σχέση ανάμεσα στα φιλελεύθερα και τα κοινωνικά χαρακτηριστικά του πολιτεύματος.
2. Η δεύτερη σύνθεση έχει να κάνει με τους στόχους της οικονομικής ανάπτυξης, της κοινωνικής προστασίας και της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας.

⁴⁰ Παπαπετρόπουλος, Α., 2005, «Το θεσμικό πλαίσιο για την βιώσιμη χωρική ανάπτυξη των νησιωτικών περιφερειών», Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων στο <http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=325&lang=1&catpid=1>

⁴¹ Παπαδημητρίου, Γ, 1994, «Το περιβαλλοντικό Σύνταγμα», εκδόσεις Θεμελίωση, στο <http://www.nomosphysis.org.gr>

Οι ανωτέρω συνθέσεις έχουν να κάνουν με τις αρχές του συντάγματος περί «κοινωνικού κράτους δικαίου» και της «βιώσιμης ανάπτυξης»⁴²

Η αρχή της βιωσιμότητας έχει άμεση σχέση με το κοινωνικό κράτος αφού επιδιώκει ορισμένους περιορισμούς στην οικονομική ελευθερία προκειμένου να αποφευχθεί η επιβάρυνση ορισμένων κοινωνικών αγαθών όπως είναι το περιβάλλον και η υγεία. Επίσης προϋποθέτει και την παρέμβαση του κράτους προκειμένου να επιτευχθούν οι αναπτυξιακοί στόχοι.

Διαπιστώνουμε λοιπόν ότι κοινωνικό κράτος και η βιώσιμη ανάπτυξη αποτελούν όψεις του ίδιου νομίσματος, δηλαδή επιδιώκουν την συνταγματική θεμελίωση της παρέμβασης του κράτους αποσκοπώντας στην διασφάλιση της κοινωνικής προόδου υπό συνθήκες ελευθερίας και ισότητας.

Ο ορισμός που δίνεται στην έκθεση Brundtland αναφέρει ότι βιώσιμη ή αειφόρος ανάπτυξη «είναι η ανάπτυξη που ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος, χωρίς να διακυβεύει την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες». Τον ορισμό αυτόν υιοθετεί και το

Συμβούλιο της Επικρατείας το οποίο αναφέρει ότι «βιώσιμη ανάπτυξη είναι η ανάπτυξη εκείνη η οποία ικανοποιεί τις ευλόγους ανάγκες της παρούσης γενεάς χωρίς να θέτει εις κίνδυνον την ικανοποίησιν των αναγκών των μελλουσών γενεών»⁴³

Αν και στον ορισμό αυτόν περιλαμβάνονται τα βασικά στοιχεία της έννοιας της βιώσιμης ανάπτυξης, δεν αποδίδεται το πλήρες περιεχόμενο της έννοιας ενώ την ίδια στιγμή δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στην ικανοποίηση των αναγκών των μελλουσών γενεών.

Όσον αφορά τις νησιωτικές περιοχές και την βιώσιμη ανάπτυξη, αξίζει να αναφέρουμε ότι υπάρχουν σημαντικές διαφορές ανάμεσα στα νησιά άρα η έννοια της βιωσιμότητας μπορεί να διαφέρει σε κάθε περίπτωση.

⁴² Παπακωνσταντίνου, Α., 2004, «Η συνταγματική αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης των νησιωτικών περιοχών στο <http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=325&lang=1&catid=1>

⁴³ Παπαδημητρίου, Γ., 1994, «Το περιβαλλοντικό Σύνταγμα», εκδόσεις Θεμελίωση, στο <http://www.nomosphysis.org.gr>

Τα μικρά νησιά, λόγω του μικρού όγκου τους, των εκτεταμένων ακτών τους και των περιορισμένων πόρων τους αποτελούν ευαίσθητα οικοσυστήματα. Η οικολογική ισορροπία που υπάρχει στο καθένα από αυτά μπορεί να ανατραπεί πολύ εύκολα, αφού η υπερ-χρήση ενός περιβαλλοντικού αγαθού μπορεί να επιφέρει σημαντική βλάβη και να προκαλέσει αλυσιδωτές συνέπειες, απειλώντας έτσι το συνολικό περιβαλλοντικό πλούτο του νησιού.

Τα ελληνικά νησιά έχουν επίσης ιδιαίτερα μορφολογικά και εδαφολογικά χαρακτηριστικά, γεγονός που τα κάνει να είναι πλούσια σε χλωρίδα και σε πανίδα. Επίσης το ανθρωπογενές περιβάλλον έχει διαμορφωθεί με τέτοιο τρόπο ώστε να εναρμονίζεται με τις κλιματικές και γεωμορφολογικές συνθήκες.

Εκτός των παραπάνω τα νησιά παρουσιάζουν και σημαντικές ιδιομορφίες στην οικονομική και κοινωνική τους ανάπτυξη. Λόγω της μικρής έκτασής που έχουν και της περιορισμένης επικοινωνίας τους με την υπόλοιπη χώρα, δημιουργούν κλειστές οικονομίες λειτουργώντας ορισμένες φορές αυτόνομα.

Το κράτος εφαρμόζει συνήθως ειδικές πολιτικές για την οικονομική ανάπτυξη των νησιών στοχεύοντας στην διατήρηση του πληθυσμού τους και στην ενίσχυση της συμβολής τους στην εθνική οικονομία.

Η αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης των νησιωτικών περιοχών θεμελιώνεται, από τις διατάξεις των άρθρων 24 και 106 του Συντάγματος. Οι διατάξεις αυτές έχουν να κάνουν με τις διαστάσεις της βιώσιμης ανάπτυξης οι οποίες είναι η οικονομική, η κοινωνική και η περιβαλλοντική. Επίσης το Σύνταγμα πραγματοποιεί και ειδικές αναφορές για τα νησιά αναδεικνύοντας με αυτόν τον τρόπο την σημασία που αποδίδεται στην ανάπτυξη των περιοχών αυτών.

Διαπιστώνουμε λοιπόν ότι οι έννοιες της «περιφερειακής» και της «οικονομικής» ανάπτυξης δεν έχουν αυτόνομο ρόλο αλλά προσδιορίζονται από τις αρχές του κοινωνικού κράτους και της περιβαλλοντικής αειφορίας, οι οποίες ενσωματώνονται στο σύνολο των κρατικών πολιτικών και οριοθετούν το περιεχόμενό τους.

Το Όριο, συνεπώς της οικονομικής ανάπτυξης των νησιωτικών περιοχών είναι από την μια η προστασία του περιβάλλοντος και από την άλλη οι επιμέρους στόχοι του κοινωνικού κράτους.

Επομένως δεν μπορεί να νοηθεί η οικονομική ανάπτυξη όντας αποκομμένη από την κοινωνική και περιβαλλοντική διάσταση. Άρα η έννοια της «ανάπτυξης» των νησιωτικών περιοχών ταυτίζεται απόλυτα με την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης.

Η αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης των νησιωτικών περιοχών διαθέτει ένα συγκεκριμένο κανονιστικό περιεχόμενο. Η βιώσιμη ανάπτυξη των νησιωτικών περιοχών έχει να κάνει με μία ήπια και ισόρροπη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, η οποία σέβεται τις υπάρχουσες συνθήκες των νησιών και δεν καταστρέφει το φυσικό και το πολιτιστικό περιβάλλον.

Η αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης των νησιωτικών περιοχών έχει εκτός των άλλων και ένα αμυντικό περιεχόμενο. Με άλλα λόγια υποχρεώνει τα κρατικά όργανα να μην προβαίνουν σε ενέργειες που απειλούν την βιωσιμότητα του νησιού άρα τίθενται κάποια όρια.

Ωστόσο τα κρατικά όργανα έχουν την υποχρέωση να λάβουν όλα τα αναγκαία μέτρα για την προαγωγή της βιώσιμης ανάπτυξης των νησιωτικών περιοχών.

Η σωστή προστασία των νησιών προϋποθέτει την κατάρτιση ειδικών χωροταξικών σχεδίων και την ύπαρξη προγραμματισμού ο οποίος θα στηρίζεται σε μελέτη που θα λαμβάνει υπόψη το δημόσιο συμφέρον και τις «αρχές προστασίας των παρακτίων και θαλασσίων οικοσυστημάτων»

Με βάση τα παραπάνω διαπιστώνουμε ότι η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης των νησιωτικών περιοχών αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την επίτευξη της αρχής της βιώσιμης ανάπτυξης. Οι ιδιαιτερότητες που χαρακτηρίζουν τις νησιωτικές περιοχές προσδίδουν ένα αυτόνομο περιεχόμενο στις αλλαγές που είναι να εφαρμοστούν.

Το Συμβούλιο της Επικρατείας εφαρμόζει την αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης αλλά δίνει προτεραιότητα στην περιβαλλοντική διάσταση. Ο χαρακτήρας των νησιών ως ευπαθών οικοσυστημάτων αποτελεί ένα

καθοριστικό παράγοντα και οδηγεί σε υπεροχή της αρχής της αειφορίας των περιβαλλοντικών αγαθών⁴⁴

⁴⁴ Παπακωνσταντίνου, Α., 2004, «Η συνταγματική αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης των νησιωτικών περιοχών στο <http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=325&lang=1&catpid=1>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 : ΠΡΟΤΥΠΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΟΥ ΑΚΟΛΟΥΘΕΙ Η ΠΛΕΙΟΨΗΦΙΑ ΤΩΝ ΝΗΣΙΩΝ

4.1. Έλεγχος της τουριστικής ανάπτυξης

Το επίπεδο ανάπτυξης που επιτυγχάνεται σε κάθε νησιωτική περιοχή και ο βαθμός στον οποίο διαφέρουν τα νησιά μεταξύ τους αποτελούν τους καθοριστικούς παράγοντες σχετικά με την διαδικασία ανάπτυξης.

Ο τουρισμός είναι ένας κλάδος με ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό ζήτησης γεγονός που αναδεικνύει ορισμένα χαρακτηριστικά σχετικά με τα οφέλη που μπορεί να προσφέρει σε μια οικονομία και με τις εξαρτήσεις που μπορεί να δημιουργήσει σε αυτήν.

Το θέμα της τουριστικής ανάπτυξης έχει απασχολήσει πολλούς φορείς και έχει οδηγήσει σε ενδιαφέρουσες επιστημονικές προσεγγίσεις με κυρίαρχο χαρακτηριστικό τις προϋποθέσεις που απαιτούνται ώστε η τουριστική ανάπτυξη να είναι επωφελής για την τοπική οικονομία ⁴⁵

Συνεπώς προκειμένου να ελεγχθεί σωστά η τουριστική ανάπτυξη σε μια νησιωτική περιοχή είναι αναγκαίο να εξεταστούν τα οφέλη, οι σχέσεις εξάρτησης και οι προϋποθέσεις που δημιουργεί ο τουρισμός σε μια νησιωτική περιοχή.

Οφέλη και σχέσεις εξάρτησης

Το μεγαλύτερο όφελος από την τουριστική ανάπτυξη το λαβαίνει ο τομέας της απασχόλησης γεγονός που έχει άμεση σχέση με την οργάνωση του τουρισμού που αναμφίβολα μπορεί να θεωρηθεί κλάδος έντασης εργασίας.

⁴⁵ Κοκκώσης, Χ, & Τσάρτας, Π, 2001, «Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη και περιβάλλον», Κριτική, Αθήνα

Οι θέσεις εργασίας που δημιουργούνται στον κλάδο είναι πολλών ειδών και τύπων. Ειδικότερα έχουμε

- ✓ την άμεση απασχόληση στις κάθε είδους τουριστικές επιχειρήσεις του κλάδου
- ✓ την συμπληρωματική απασχόληση με διάφορες μορφές όπως άτυπη και περιστασιακή
- ✓ την έμμεση απασχόληση σε επιχειρήσεις που η λειτουργία τους εξαρτάται άμεσα ή έμμεσα από τον τουρισμό όπως εμπόριο και βιομηχανίες τροφών και ποτών.

Ωστόσο το κοινό χαρακτηριστικό των παραπάνω μορφών απασχόλησης είναι η εποχικότητα που διακρίνει τον τουρισμό.

Οι εκτιμήσεις για την θετική συμβολή του τουρισμού στην τοπική οικονομία διαφέρουν. Ωστόσο σε βραχυπρόθεσμο επίπεδο το κράτος ωφελείται από την τουριστική ανάπτυξη ενώ οι γενικότερες θετικές επιπτώσεις της τοπικής οικονομίας αυξάνουν τα εισοδήματα αλλά και την προερχόμενη από τον τουρισμό φορολογία.⁴⁶

Προϋποθέσεις

Προκειμένου ο έλεγχος που θα ασκηθεί στην τουριστική ανάπτυξη της κάθε περιοχής να είναι αποδοτικός θα πρέπει να ισχύσουν ορισμένοι όροι και προϋποθέσεις.

⁴⁶ Τσάρτας, Π., 1996, « Τουρίστες, ταξίδια, τόποι: κοινωνιολογικές προσεγγίσεις στον τουρισμό», Εξάντας, Αθήνα

Ειδικότερα οι προϋποθέσεις μιας ελεγχόμενης τουριστικής ανάπτυξης αφορούν κατά κύριο λόγο τις αναπτυσσόμενες χώρες αλλά αναφέρονται ευρύτερα και στο σύνολο των τουριστικών χωρών που έχουν δύο βασικά αναπτυξιακά χαρακτηριστικά, α) διαθέτουν μια εκτεταμένη αναπτυξιακή υποδομή που απευθύνεται στον οργανωμένο μαζικό τουρισμό και β) οι τουρισμός συναρθρώνει το σύνολο των οικονομικών δραστηριοτήτων της περιοχής και αναδεικνύεται σε κυρίαρχο πόλο της κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης της περιοχής

Οι όροι οι οποίοι ισχύουν για τον έλεγχο της τουριστικής ανάπτυξης είναι οι εξής⁴⁷

✓ *Θεσμικές παρεμβάσεις από διεθνείς οργανισμούς:* Μια τέτοια παρέμβαση μπορεί να επιτευχθεί μόνον με την δράση υπερεθνικών οργανισμών και ενώσεων που εκφράζουν τα συμφέροντα των χωρών καθώς και με την δράση διεθνών οργανισμών που ασχολούνται με την προστασία του περιβάλλοντος ή της πολιτιστικής κληρονομιάς. Τέτοιου είδους παρεμβάσεις οδηγούν στην διαμόρφωση συγκεκριμένων κανόνων και προτάσεων για μια ήπια ανάπτυξη του τουρισμού καθώς και στην προώθηση εξειδικευμένων τουριστικών πολιτικών που συνέβαλλαν στην βελτίωση της παροχής υπηρεσιών τουρισμού

✓ *Έλεγχος της πολιτικής των εταιριών τουρισμού:* Οι ιδιωτικές εταιρίες τουρισμού βρίσκονται σε πλεονεκτική θέση στην αγορά λόγω της οριζόντιας και κάθετης διασύνδεσης τους που έχει σαν αποτέλεσμα την ταχύτατη επέκτασή τους τα τελευταία χρόνια σε νέες αγορές. Ο έλεγχος των εργασιών του θα πρέπει να στοχεύει α) στην διαμόρφωση του πλαισίου της λειτουργίας της επέκτασής τους και β) στην ανατροπή μονοπωλιακών καταστάσεων στην διεθνή αγορά.

⁴⁷ Τσάρτας, Π., 2000, «Τουριστική ανάπτυξη- Πολυεπισημονικές προσεγγίσεις», Εξάντας, Αθήνα

✓ *Διαφοροποίηση της τουριστικής προσφοράς:* Βασική προϋπόθεση είναι η δημιουργία μιας τουριστικής υποδομής που δεν θα απευθύνεται αποκλειστικά σε ένα τύπο τουριστικής ζήτησης ή σε λίγες τουριστικές επιχειρήσεις. Η συνεχής διαφοροποίηση των προσφερόμενων υπηρεσιών σε όλα αυτά τα επίπεδα διασφαλίζει την τουριστική περιοχή από εξαρτήσεις αλλά και από τις πιθανές ανακατατάξεις της τουριστικής ζήτησης

✓ *Επιλογή προτύπων τοπικής παραγωγικής δομής:* Η επιλογή τύπων ανάπτυξης που χαρακτηρίζονται από την ισόρροπη ένταξη τους στην τοπική κοινωνικοοικονομική κλίμακα, αλλά και τον καινοτομικό τους χαρακτήρα επιτρέπει την σταδιακή διαφοροποίηση της παραγωγικής βάσης της οικονομίας.⁴⁸

Με βάση τα παραπάνω διαπιστώνουμε ότι οι παραπάνω προϋποθέσεις σηματοδοτούν το κυρίαρχο χαρακτηριστικό του σύγχρονου τουρισμού το οποίο είναι η διεθνοποίηση των κυριότερων συντελεστών του και παρεπόμενα των παραγόντων που διαμορφώνουν την τουριστική ζήτηση⁴⁹

4.2.Εργαλεία για τον σχεδιασμό τουριστικής ανάπτυξης

Για τον σχεδιασμό της τουριστικής ανάπτυξης χρησιμοποιούνται πολλά και διαφορετικά εργαλεία. Τα πιο σημαντικά από αυτά είναι τα εξής

✓ **Εργαλείο 1: Η τουριστική φέρουσα ικανότητα**

Σε πολλές νησιωτικές περιοχές που είναι ιδιαίτερα δημοφιλείς παρατηρούνται σημαντικά προβλήματα συνωστισμού στις βασικές και συμπληρωματικές εξυπηρετήσεις που επηρεάζουν την καλή λειτουργία της περιοχής

⁴⁸ Johnson P., Thomas B. (1992), Choice and Demand in Tourism, London: Mansell, σ. 15.

⁴⁹ Τσάρτας, Π., 1996, « Τουρίστες, ταξίδια, τόποι: κοινωνιολογικές προσεγγίσεις στον τουρισμό», Εξάντας, Αθήνα

δημιουργώντας μια αρνητική εικόνα στους επισκέπτες και στους κατοίκους. Όσο μικρότερο είναι το μέρος τόσο μεγαλύτερες πιθανότητες έχει να αναπτυχθεί αυτός ο προβληματισμός.

Το θέμα αυτό έχει απασχολήσει πολλούς μελετητές οι οποίοι έχουν υιοθετήσει ορισμένα όρια για την μέγιστη μορφή τουρισμού που μπορεί να αντέξει το κάθε νησί. Τα όρια αυτά είναι συχνά αυθαίρετα και προσδιορίζονται με βάση την εμπειρία

✓ Σχεδιασμός για τον τουρισμό και Γεωγραφικά συστήματα Πληροφοριών

Τα δεδομένα τα οποία παράγονται στο πλαίσιο μιας μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων είναι δυνατό στην συνέχεια να τροφοδοτήσει ένα γεωγραφικό σύστημα δίνοντας του την δυνατότητα να διατυπώσει εναλλακτικά σενάρια αξιολόγησης του τουρισμού

✓ Σχεδιασμός τοπίου

Το εργαλείο αυτό μπορεί να χρησιμοποιηθεί ώστε να ελαχιστοποιηθούν οι συγκρούσεις μεταξύ προστασίας περιβάλλοντος και τουριστικής ανάπτυξης. Ο σχεδιασμός αυτός περιλαμβάνει μια απογραφή μιας συνολικής οικολογικής κατάστασης στην περιοχή σχεδιασμού και μια εκτίμηση των διαταραχών της φυσικής ισορροπίας που αναμένεται από τα προβλεπόμενα έργα

✓ Δείκτες τουριστικής ανάπτυξης

Για τον προσδιορισμό του επιπέδου της τουριστικής ανάπτυξης χρησιμοποιούνται συνήθως ορισμένοι δείκτες όπως είναι α) δείκτες συγκέντρωσης των ακτών, β) δείκτες πυκνότητας, γ) δείκτες άνεσης, δ) δείκτες προσελκυστικότητας, ε) δείκτες συμμόρφωσης και στ) δείκτες κόστους διακοπών

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΑ ΝΗΣΙΑ ΤΩΝ ΣΠΟΡΑΔΩΝ

5.1.Μελέτη περίπτωσης Αλοννήσου

Η Αλόννησος είναι νησί της χώρας μας το οποίο ανήκει στο Αιγαίο πέλαγος και ευρύτερα, στο σύμπλεγμα των Σποράδων. Πρόκειται για ένα νησί εκτάσεως 64,5τχλμ, και μήκος 67ΧΜ, πλάτος 20 χμ και πλάτος 4,5χμ

Συνορεύει νοτιοδυτικά με τον πορθμό Αλοννήσου, και βορειοανατολικά από το νησί Πελαγονήσι Ο όρμος Πατητήρι είναι το επίνειο της νήσου, το οποίο συνδέεται ακτοπλοϊκά με το Βόλο, τη Σκιάθο, τη Σκόπελο και τη Θεσσαλονίκη.⁵⁰

5.1.1.Παραλίες

Τα νερά του νησιού είναι από τα πιο καθαρά του Αιγαίου και έχουν ανακηρυχθεί θαλάσσιο πάρκο γιατί εκεί αναπαράγεται ένα σπάνιο είδος φώκιας, η Μονάχους Μονάχους. Η Αλόννησος περιλαμβάνει 82 παραλίες οργανωμένες και μη , ονόματα κάποιων από αυτές είναι :

Αγάλλου Λάκκα, Μεγάλη Άμμος, Τσουκαλιά, Γυάλια & Βρυσίτσα, Μικρός Μουρτιάς και από τις οργανωμένες παραλίες είναι οι εξής: Μηλιά, Χρυσή Μηλιά, Τζώρτζη Γυαλός, Λεφτός Γυαλός, Άγιος Πέτρος, Γλυφά, Άγιος Δημήτριος. Η παραλία του Αγίου Δημητρίου είναι μια από τις πιο δημοφιλείς και εντυπωσιακές της Αλοννήσου. Είναι η πιο μακρινή παραλία από το Πατητήρι που έχει οδική σύνδεση με ασφαλτο (14χλμ).Παραλία με βότσαλο και μια από τις πιο δημοφιλείς του νησιού

Παραλία κοκκινόκαστρο , Από τις πιο εντυπωσιακές παραλίες του νησιού χάρη στο χαρακτηριστικό κόκκινο χρώμα των βράχων του περιμετρικά της παραλίας, που μαζί με τον Άγιο Δημήτριο θεωρούνται οι ωραιότερες του νησιού. Δεν είναι τυχαίο άλλωστε που συμπεριλήφθηκε στις ωραιότερες

⁵⁰ Αργυρούλα Δουλγέρη-Ιντζεσίλογλου, "Βόρρειες Σποράδες", στο: Ανδρέας Βλαχόπουλος (επιμ.), Αρχαιολογία-νησιά του Αιγαίου, εκδ. Μέλισσα, Αθήνα, 2005, σελ. 165-166

παραλίες της Ελλάδος για το 2008 σύμφωνα με ένα αφιέρωμα του περιοδικού ΓΕΩ που διανεμόταν με την εφημερίδα Ελευθεροτυπία

5.1.2.Αξιοθέατα

Αξιοθέατα του νησιού αποτελούν η Χώρα, η οποία έχει χτιστεί στην πλαγιά του βουνού πάνω από το λιμάνι με υπέροχη θέα προς τη θάλασσα.

Το **Κάστρο** , γνωστό αξιοθέατο του νησιού στη δυτική πλευρά της χώρας. Η στενή Βάλα είναι ένα γραφικό ψαροχώρι που εξελίσσεται σε τουριστικό θέρετρο

Το ιστορικό Πειρατικό μουσείο το οποίο παρουσιάζει την ιστορία των πειρατών μέσα από χαρακτηριστικά εκθέματα.

Το λαογραφικό μουσείο το οποίο περιέχει εκθέματα διαφόρων εποχών σχετικά με την ιστορία, τα έθιμα και τις παραδόσεις του νησιού.

Η **Μονή της Κυρά Παναγιάς** η οποία είναι χτισμένη από το 100μΧ και είναι πάνω στη νησίδα Κυρά Παναγιά.

Το Χωριό Βότση είναι ένας παραδοσιακός οικισμός πολύ κοντά με το **πατητήρι** που είναι το λιμάνι του νησιού και ονομάστηκε έτσι λόγω της παραγωγής του ομωνύμου κρασιού και από τα πατητήρια που υπάρχουν εκεί γι' αυτό το λόγο.⁵¹

5.1.3.Ξενοδοχεία

Μέσα από το πέρασμα των χρόνων και τη τεχνολογική εξέλιξη αναπτύχθηκαν πολλά ξενοδοχεία , επισκευάστηκαν παλαιότερα ενώ

⁵¹ Αργυρούλα Δουλγέρη-Ιντζεσίλογλου, "Βόρρειες Σποράδες", στο: Ανδρέας Βλαχόπουλος (επιμ.), Αρχαιολογία-νησιά του Αιγαίου, εκδ. Μέλισσα, Αθήνα, 2005, σελ. 165-166

χτίστηκαν καινούρια σε μεγάλο αριθμό⁵² Κάποιες ονομασίες πολύ ενδεικτικές από αυτά είναι οι παρακάτω:

Vatellis Villas , yalis hotel , Pension Votsi, Ikion Eco Boutique Hotel, Villa Alonia , Alonissos Beach Bungalows And Suites Hotel , Kostas Rooms , Villa Konstantinos , Villa Melini⁵³

5.1.4.Τουρισμός

Το νησί της Αλοννήσου αποτελούσε και αποτελεί σημείο αναφοράς για χιλιάδες ξένους και Έλληνες τουρίστες προκειμένου να περάσουν εκεί τις καλοκαιρινές τους διακοπές. Ο τουρισμός στο νησί μπορεί να αποτελέσει ευκαιρία και πρόκληση υπό τη προϋπόθεση ότι θα οργανωθεί ο τρόπος ανάπτυξης του τουρισμού με ιδιαίτερο σεβασμό στις τοπικές, φυσικές, οικονομικές, κοινωνικές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες της κάθε περιοχής της Αλοννήσου⁵⁴

⁵² John A. Czepiel. (2006)" Marketing Science Επιχειρήσεις" Marketing Institute, Cambridge, Massachusetts. Institute, Cambridge, Massachusetts. 1980

⁵³ Αργυρούλα Δουλγέρη-Ιντζεσίλογλου, "Βόρρειες Σποράδες", στο: Ανδρέας Βλαχόπουλος (επιμ.), Αρχαιολογία-νησιά του Αιγαίου, εκδ. Μέλισσα, Αθήνα, 2005, σελ. 165-166

⁵⁴ Αργυρούλα Δουλγέρη-Ιντζεσίλογλου, "Βόρρειες Σποράδες", στο: Ανδρέας Βλαχόπουλος (επιμ.), Αρχαιολογία-νησιά του Αιγαίου, εκδ. Μέλισσα, Αθήνα, 2005, σελ. 165-166

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

6.1.Μελέτη περίπτωσης Σκύρου

Το νησί της Σκύρου αποτελεί ένα σημαντικό τουριστικό προορισμό για τους καλοκαιρινούς μήνες. Βρίσκεται στο πιο νότιο των Βόρειων Σποράδων και είναι το μεγαλύτερο από όλα τα νησιά στις Σποράδες με έκταση 210χμ. σημείο Είναι το νησί του μυθικού βασιλιά Λυκομήδη και σχετίζεται με όλους τους μεγάλους ήρωες της μυθολογίας μας.

Η Σκύρος στις μέρες μας συγκεντρώνει την προτίμηση Ελλήνων και ξένων τουριστών.

Από τις νησίδες, που περιβάλλουν τη Σκύρο, μεγαλύτερες είναι το Σαρακηνό και η Σκυροπούλα.

6.1.1.Παραλίες

Υπέροχες παραλίες αναδεικνύουν την Σκύρο, όπως η Λιναριά ύφη, οι τρεις Μπούκες, το Φανάρι και Διαπόρι κ.ά.

Αξίζει να φθάσει κανείς μέχρι τις Τρεις Μπούκες, ένα γραφικό φυσικό λιμάνι, που κλείνεται από τις νησίδες Πλατώ και Σαρακηνό.⁵⁵

6.1.2.Αξιοθέατα

Στις Τρεις Μπούκες είναι ο τάφος του Βρετανού ποιητή Robert Brooke, ο οποίος πέθανε εδώ ταξιδεύοντας από την Καλλίπολη.

Κάποια από αυτά τα αρχαιολογικά ευρήματα που βρέθηκαν στο νησί ανήκουν στην εποχή του χαλκού, προερχόμενα από τις ανασκαφές στο Παλαμάρι. Τα ευρήματα εκτίθενται στο μικρό αρχαιολογικό μουσείο της πόλης.

Το κάστρο του νησιού με τα αρχαία τείχη, τους πύργους και το βυζαντινό ναό του Αγ. Αθανασίου είναι από τα πιο σημαντικά αξιοθέατα.

⁵⁵ Ανάκτηση από: <http://el.wikipedia.org/wiki/Σκύρος>, Φεβρουάριος 2013

Αξίζει να επισκεφθεί κανείς το Ναό του Αγίου Γεωργίου, προστάτη της Σκύρου, που βρίσκεται χτισμένος ψηλά στο κάστρο του χωριού από τον Ιωάννη Τσιμισκή και το Νικηφόρο Φωκά το 906.

Δεκάδες είναι τα εκκλησάκια, που βρίσκονται διάσπαρτα σε όλη την έκταση του νησιού.

Τα **Αλογάκια Σκύρου** είναι μικρά άλογα ύψους ενός περίπου μέτρου, τα οποία συναντάμε και σε αρχαία ανάγλυφα. Πιθανολογείται ότι οι σκελετοί που βρέθηκαν στις ανασκαφές της Βεργίνας και του Μαραθώνα ανήκουν σε αλογάκια αυτού του είδους.

Σήμερα ζουν κατά κύριο λόγο στο νότιο κομμάτι του νησιού. Μέχρι τα μέσα του περασμένου αιώνα, ζούσαν ελεύθερα στο βουνό τους χειμωνιάτικους μήνες, ενώ τους θερινούς προσέφεραν πολύτιμη βοήθεια στους Σκυριανούς στον τομέα των αγροτικών εργασιών. Σήμερα αποτελούν ένα ενδιαφέρον αξιοθέατο για τους επισκέπτες της Σκύρου. Αξιοθέατο αποτελεί επίσης και το περίφημο Σκυριανό καρναβάλι⁵⁶.

6.1.3. Ξενοδοχεία

Οι τουριστικές επιχειρήσεις μεγάλης κεφαλαιοποίησης του νησιού έχουν πολυκλαδική οικονομική δραστηριότητα ενώ παράλληλα υπάρχουν ακόμη όχι μόνο μικρές τουριστικές επιχειρήσεις αλλά κι εκείνες που σχεδόν λειτουργούν με τη δουλειά των μελών της οικογένειας. Και αυτές οι οικογενειακές επιχειρήσεις, ως επιβιώσεις ορισμένης καπιταλιστικής καθυστέρησης, υποτάσσονται στους νόμους της καπιταλιστικής οικονομίας.

Ως ένα βαθμό η αντοχή τους οφείλεται και στην κρατική παρέμβαση, π.χ. προγράμματα δανειοδότησης αγροτουρισμού. Τα τελευταία χρόνια εντάθηκε η δραστηριοποίηση ξένων τουριστικών ομίλων για επενδύσεις, εξαγορές και ανάληψη management., Κάποια από τα ξενοδοχεία του νησιού πολύ ενδεικτικά αναφέρονται στη συνέχεια μιας και υπάρχει πληθώρα πανσιόν , ξενοδοχείων, στούντιος κτλ σε όλα τα σημεία του νησιού

⁵⁶ Ανάκτηση από: www.naevias.gr , Φεβρουάριος 2013

Perigiali Apartments & Studios⁵⁷

Skyros Palace Hotel

Coral Hotel

Kymi Palace

Atrium Hotel

Adrina Beach

Olympic Star Hotel

6.1.4.Τουρισμός

Η Σκύρος είναι ένα δημοφιλές νησί το οποίο επιτρέπει την ανάπτυξη πολλών μορφών εναλλακτικού τουρισμού. Ειδικότερα λόγω των πολλών και διαφορετικών ακτών που διαθέτει ευνοεί τον θαλάσσιο τουρισμό, επίσης με τις εκκλησίες και τους ναούς ο τουρίστας μπορεί να αναπτύξει τον θρησκευτικό τουρισμό.

Παράλληλα όπως και στις άλλες περιοχές της Εύβοιας μπορεί να αναπτυχθεί ο πολιτιστικός τουρισμός, ο περιπατητικός τουρισμός αλλά και ο αγροτουρισμός

Την Σκύρο επισκέπτονται ετησίως πολλοί Έλληνες και ξένοι τουρίστες καθότι έχει την δυνατότητα να συνδυάσει ήρεμες οικογενειακές διακοπές αλλά διασκέδαση και αναψυχή.⁵⁸

⁵⁷ Ανάκτηση από: <http://el.wikipedia.org/wiki/Σκύρος>, Φεβρουάριος 2013

⁵⁸ <http://el.wikipedia.org/wiki/Σκύρος>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

7.1.Μελέτη περίπτωσης Σκοπέλου

Το δεύτερο σε μέγεθος νησί των Σποράδων μετά Σκύρο, η Σκόπελος καλύπτεται σχεδόν εξολοκλήρου από δάση, με το 80% του νησιού να καταλαμβάνεται από πεύκα ενώ τα τουριστικά θέρετρα είναι διάσπαρτα γύρω από την ακτογραμμή του νησιού. Την Σκόπελο την προτιμούν όσοι θέλουν ένα ήσυχο μέρος διακοπών, ενώ πολλοί είναι αυτοί που έρχονται για επίσκεψη λίγων ημερών από την κοντινή Σκιάθο. Το νησί έχει γίνει ακόμα πιο δημοφιλές μετά την ταινία *Mama Mia* της οποίας μέρος γυρίστηκε στο νησί.

Η πολη του νησιού είναι γραφική, με στέγες από μπλε σχιστολιθο και κοκκινα κεραμίδια, αυλές με γλάστρες και γιασεμί και μικρά σοκάκια που θυμίζουν άλλες εποχές.

Η Σκόπελος έχει όμορφες καθαρές παραλίες με πεύκα που φτάνουν μέχρι τις ακτές. Μερικές από τις καλύτερες παραλίες της είναι η Μηλιά, ο Σταφυλος, ο Αγνώντας, ο Πάνορμος, η Καστάνη, ο Άγιος Ιωάννης κ. α

7.1.1.Παραλίες

Η Σκόπελος είναι ένα νησί που χαρακτηρίζεται για τις όμορφες παραλίες της, τα γραφικά χωριά της και το πλήθος των μοναστηριών που βρίσκονται σε διάφορα σημεία της.⁵⁹

7.1.2.Αξιοθέατα

Μέσα στη μικρή πολιτεία του νησιού τα σπίτια είναι χτισμένα γύρω από το Κάστρο και κατεβαίνουν μέχρι κάτω στο λιμάνι. Ανάμεσά τους υπάρχουν πολλά μικρά εκκλησάκια και δρόμοι με στενά πλακόστρωτα μπαλκόνια και φρεσκοασβεστομένους τοίχους, με μικροσκοπικές αυλές.

Τα καφέ σκούρα πορτοπαράθυρα του παρελθόντος δίνουν δειλά δειλά τα τελευταία χρόνια τη θέση τους σε άλλα πιο ζωντανά χρώματα.

Πλέον οι ντόπιοι οι οποίοι αγγίζουν σήμερα τους 6.500 κατοίκους κοσμούν τα κουφώματα με φωτεινά χρώματα ακόμα και κόκκινο

⁵⁹ Ανάκτηση από: <http://el.wikipedia.org>, Φεβρουάριος 2013

Η Ανατολή του Ήλιου όπως φαίνεται από το Κάστρο της Σκοπέλου

Ο τουρίστας βαδίζει σε μικρά δρομάκια και σοκάκια , από το Πηγαδάκι μέχρι το Κάστρο και από κει στο λιμάνι. Οποιοδήποτε δρομάκι της Σκοπέλου καταλήγει στο λιμάνι.

Μια υπέροχη διαδρομή είναι αυτή της ανάβασης από τη Παναγίτσα του Πύργου στην άκρη του λιμανιού στο κάστρο.⁶⁰

7.1.3. Ξενοδοχεία

Στη Σκόπελο ο επισκέπτης θα συναντήσει πάρα πολλά ξενοδοχεία είτε δίπλα στη παραλία είτε σε πιο απομακρυσμένο σημείο του νησιού. Υπάρχει πληθώρα ξενοδοχείων 5*, 4*, 3* ,2* που καλύπτουν τις ανάγκες όλων όσων θα τα επιλέξουν. Κάποια ενδεικτικά ονόματα είναι τα παρακάτω:

- Liadromia Hotel 5*
- Ξενοδοχείο Adrina beach 4*
- Ξενοδοχείο Panormos Beach 4*
- Village Hotel Σκοπελος 4*
- Ξενοδοχείο Dionyssos 3*
- Ξενοδοχείο Ionía Σκοπελος 3*
- Ξενοδοχείο Aphrodite Σκοπελος 3*
- Ξενοδοχείο Selenunda 2*
- Ξενοδοχείο Delphi REsort 2*
- Ξενοδοχείο Skopelos Village 2*

7.1.4. Τουρισμός

⁶⁰ Ανάκτηση από: <http://el.wikipedia.org>, Φεβρουάριος 2013

Οι φυσικές ιδιαιτερότητες του νησιού δίνουν την ευκαιρία ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού, όπως ο οικοτουρισμός και ο αγροτουρισμός, οι οποίοι προσφέρουν την δυνατότητα αύξησης του μέσου οικογενειακού εισοδήματος καθώς και την κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής μέσω της παραγωγής νέων προϊόντων και υπηρεσιών.

Τα προγράμματα ενθαρρύνουν την δικτύωση και συνεργασία μεταξύ φορέων ενώ η συνολική υλοποίηση βασίζεται στην αειφόρο διαχείριση των ανθρώπινων και φυσικών πόρων. Το νησί έχει την δυνατότητα να αναπτύξει ένα διαφοροποιημένο τουριστικό προϊόν και μπορεί να προωθήσει ένα αυτόνομο τουριστικό προφίλ στην παγκόσμια τουριστική αγορά καθότι έχει την υποδομή σε σχέση με τα μικρά απομακρυσμένα και απομονωμένα νησιά

61

⁶¹ Ανάκτηση από: <http://el.wikipedia.org>, Φεβρουάριος 2013

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

8.1.Μελέτη περίπτωσης Σκιάθου

Η Σκιάθος ανήκει στο σύμπλεγμα των νησιών των Σποράδων και απέχει 41 ναυτ. μίλια από τη Μαγνησία, το Βόλο και 2,4 μίλια από τις ακτές του νοτίου Πηλίου. Η έκταση του νησιού είναι 48 τ.χλμ.⁶²

8.1.1.Παραλίες

Η Σκιάθος διαθέτει από τις πιο όμορφες παραλίες της Μεσογείου περισσότερο η λιγότερο οργανωμένες με χρυσή αμμουδιά, βότσαλο ή βράχια.

Προγράμματα για καθαρές ακτές εφαρμόζονται προωθώντας τις καθαρές ακτές και την περιβαλλοντικά σωστή διαχείριση των παράκτιων περιοχών . Το νησί διαθέτει τις πιο γνωστές παραλίες όπως τις *Κουκουναριές*, την *Μπανάνα*, τη *Μικρή* και *Μεγάλη Ασέληνο*, τη *Μεγάλη Άμμο*, τα *Λαλάρια*, το *Βρωμόλιμνο*, την *Καναπίτσα* ,το νησί *Τσουγκριά* κ.α.

8.1.2.Αξιοθέατα

Το νησί είναι πολύ πλούσιο σε βλάστηση . Από τα πιο γνωστά αξιοθέατα είναι το σπίτι του Αλ. Παπαδιαμάντη το οποίο διατηρείται σε άριστη κατάσταση. Γνωστή είναι η μικρή χερσόνησος που χωρίζει το νησί σε δύο κομμάτια και ονομάζεται Μπούρτζι.

Στο νησί υπάρχουν και πολλές παλιές εκκλησίες και μοναστήρια.

8.1.3.Ξενοδοχεία

Παρατηρείται μία σειρά πλεονεκτημάτων στο νησί, όπως η ιδιαίτερη φυσική ομορφιά, η γεωμορφολογική ποικιλότητα που προσφέρεται για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού, η πλούσια πολιτιστική κληρονομιά και το πλήθος των ιστορικών μνημείων από την αρχαιοελληνική, ελληνιστική, βυζαντινή και νεότερη εποχή, το μεσογειακό κλίμα, οι παραδοσιακοί οικισμοί και οι καθαρές θάλασσες. Την σημερινή εποχή υποστηρίζεται ότι ο τουριστικός τομέας μπορεί να αναπτυχθεί ακόμα

⁶² Ανάκτηση από: <http://el.wikipedia.org>, Φεβρουάριος 2013

περισσότερο μόνο αν υιοθετηθούν οι διάφορες μορφές του εναλλακτικού τουρισμού. Ο μαζικός τουρισμός μέχρι σήμερα κατάφερε να επιβιώσει και να συμβάλλει σημαντικά στην ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας, ωστόσο οι νέες μορφές εναλλακτικού τουρισμού όπως είναι ο οικοτουρισμός, ο αγροτουρισμός κ.α. αποτελούν το μέλλον της τουριστικής αγοράς. Ενδεικτικά κάποια από τα ξενοδοχεία του νησιού είναι : Bourtzi Boutique Hotel, Kivo Art Hotel & Suites, Villa Melia, Hotel Costas Mary, Σκιάθος (Χώρα), La Piscine Art Hotel, Filokalìa Apartments και πολυάριθμα ακόμα σε κάθε σημείο του νησιού.⁶³

8.1.4.Τουρισμός

Το νησί χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη μιας ευαίσθητης ισορροπίας μεταξύ περιβάλλοντος, οικονομίας και κοινωνίας. Η δυναμική αυτή είναι ιδιαίτερα αισθητή. Ωστόσο η κατάσταση του τουρισμού ανέστρεψε σε ορισμένες περιπτώσεις μια ενδεχόμενη αρνητική εξέλιξη.

Το εν λόγω νησί αποτελεί τόπου τουριστικού προορισμού με θεαματική άνοδο και εξέλιξη ως πόλος έλξης, λόγω των πλεονεκτημάτων που παρουσιάζει. Ο τουρισμός αποτελεί μοχλό οικονομικής ανάπτυξης αφού ενισχύει την απασχόληση, την οικονομία της περιοχής και την προβολή της χώρας στο εξωτερικό.⁶⁴

⁶³ Ανάκτηση από: http://www.tripadvisor.com.gr/Hotels-g189499-Skiathos_Sporades-Hotels.html, Φεβρουάριος 2013

⁶⁴ Ανάκτηση από: <http://el.wikipedia.org>, Φεβρουάριος 2013

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΝΤΑ ΝΗΣΙΑ ΣΠΟΡΑΔΩΝ

9.1.Ονομασίες νησιών και γενικά χαρακτηριστικά

Όπως προαναφέρθηκε τα κύρια νησιά των Σποράδων είναι η Αλόνησος, η Σκιάθος, η Σκόπελος και Σκύρος

Στα δευτερεύοντα ανήκουν τα εξής⁶⁵:

Άγιος Γεώργιος

Ο **Άγιος Γεώργιος** είναι ένα ακατοίκητο νησί των Βορείων Σποράδων και βρίσκεται ανατολικά της Σκοπέλου και νοτιοδυτικά της Αλοννήσου, 0,417 km²

Αδέλφι

Το Αδέλφι (ή Μεγάλο Αδέλφι) είναι ένα μικρό νησί των Βορείων Σποράδων και βρίσκεται νοτιοανατολικά της Αλοννήσου. Αποτελεί ένα από τα καταφύγια της μεσογειακής φώκιας και ανήκει στους Αδελφούς Αλοννήσου., 1,027 km²

Αδελφόπουλο ,

Το Αδελφόπουλο (ή Μικρό Αδέλφι) είναι ένα μικρό ακατοίκητο νησί των Βορείων Σποράδων και βρίσκεται νοτιοανατολικά της Αλοννήσου. Αποτελεί ένα από τα καταφύγια της μεσογειακής φώκιας και ανήκει στους Αδελφούς Αλοννήσου. 0,391 km²

Αρκό,

Το Αρκό (ή Άρκο ή Αρκάκι) είναι μία μικρή ακατοίκητη νησίδα των Βορείων Σποράδων που βρίσκεται ανατολικά της Σκιάθου. Διοικητικά ανήκει στον δήμο Σκιάθου, 0,414 km²

⁶⁵ Ανάκτηση από: <http://el.wikipedia.org>, Φεβρουάριος 2013

Ασπρονήσι ,

Το Ασπρονήσι (ή Άσπρο) είναι μία μικρή ακατοίκητη νησίδα των Βορείων Σποράδων που βρίσκεται ανατολικά της Σκιάθου. Διοικητικά ανήκει στον δήμο Σκιάθου.

Βάλαξα

Η Βάλαξα (ή Βαλάξα) είναι μικρή νησίδα του Αιγαίου πελάγους, που βρίσκεται δυτικά της Σκύρου, σε πολύ μικρή απόσταση από αυτή. Διοικητικά ανήκει στον νομό Ευβοίας στον δήμο Σκύρου και είναι ακατοίκητη. Η έκταση της είναι 4,3 τ.χλμ. με αποτέλεσμα να είναι το 110ο μεγαλύτερο ελληνικό νησί. Το υψηλότερο σημείο στο νησί είναι 219 μέτρα.

Η νησίδα έχει σημαντική οικολογική αξία, καθώς φιλοξενεί ενδημικά είδη, ερπετά και άλλα είδη πανίδας, όπως το είδος *Cyrtodactylus kotschy*.

Γιούρα,

Τα Γιούρα ή Γεροντία είναι νησί των Βορείων Σποράδων και βρίσκονται βόρεια της Αλοννήσου. Έχουν έκταση 11,052 τ.χλμ.. Το νησί είναι ακατοίκητο σύμφωνα με την απογραφή του 2001. Αποτελεί ένα από τα καταφύγια της μεσογειακής φώκιας. Το νησί είναι εξαιρετικά απόκρημνο με το υψηλότερο σημείο του να βρίσκεται στα 570μ. Επίσης στο νησί βρίσκεται ένα αξιόλογο σπήλαιο με την ονομασία σπήλαιο του Κύκλωπα, το οποίο είναι ιδιαίτερα φημισμένο.^[1] Στο σπήλαιο βρέθηκε η Πινακίδα της Γιούρας, που χρονολογείται μεταξύ 5500 και 5000 π.Χ και περιλαμβάνει εγχάρακτα σύμβολα.

Δασιά,

Η Δασιά (ή Δέσα ή Ντέσα), είναι μια μικρή και κατάφυτη νησίδα στην παραλία της Μηλιάς, στην Σκόπελο. Είναι ακανόνιστου σχήματος και σύμφωνα με την απογραφή του 2001, είναι ακατοίκητη. Σήμερα εξακολουθεί

να είναι ακατοίκητη. Πολύ κοντά στη Δασιά βρίσκεται μια άλλη βραχονησίδα, το Στρογγυλό.

Δασκαλονήσι,

Το Δασκαλονήσι είναι μία μικρή ακατοίκητη βραχονησίδα των Βορείων Σποράδων και βρίσκεται εντός του λιμένα της Σκιάθου, ανάμεσα σε αυτήν και την νησίδα Αρκό. Διοικητικά ανήκει στον Δήμο Σκιάθου. Πάνω στη βραχονησίδα υπάρχει ένας μικρός φάρος ο οποίος συλλέγει την ημέρα ηλιακή ενέργεια με φωτοβολταϊκά για να λειτουργεί το βράδυ.

Κασίδα,

Η Κασίδα είναι μία μικρή ακατοίκητη βραχονησίδα των Βορείων Σποράδων και βρίσκεται δυτικά της Σκοπέλου, κοντά στη Δασιά.

Κασίδης,

Ο Κασίδης είναι ένα μικρό ακατοίκητο νησί των Βορείων Σποράδων και βρίσκεται βορειοδυτικά της νήσου Σκάντζουρα. Αποτελεί ένα από τα καταφύγια της μεσογειακής φώκιας και ανήκει στα Λαγοφυτονήσια.

Καστρονήσια,

Το Κοκκινονήσι είναι ένα πολύ μικρό ακατοίκητο νησί των Βορείων Σποράδων και βρίσκεται ανατολικά της Αλοννήσου απέναντι από την παραλία Κοκκινόκαστρο.

Κοκκινονήσι,

Το Κοκκινονήσι είναι ένα πολύ μικρό ακατοίκητο νησί των Βορείων Σποράδων και βρίσκεται ανατολικά της Αλοννήσου απέναντι από την παραλία Κοκκινόκαστρο.

Κόρακας ,

Ο Κόρακας είναι ένα μικρό ακατοίκητο νησί των Βορείων Σποράδων και βρίσκεται νοτιοδυτικά της νήσου Σκάντζουρα. Αποτελεί ένα από τα καταφύγια της μεσογειακής φώκιας.

Κουμπί,

Το Κουμπί είναι ένα μικρό ακατοίκητο νησί των Βορείων Σποράδων και βρίσκεται βορειοανατολικά της Κυρά Παναγιάς και ανάμεσα στα νησιά Πράσσο Γιούρων (Γραμμέζα) και Παππού. Αποτελεί ένα από τα καταφύγια της μεσογειακής φώκιας.

Κυρά Παναγιά ,

Η Κυρά Παναγιά ή Πελαγονήσι είναι το μεγαλύτερο από τα ερημονήσια των Βορείων Σποράδων. Βρίσκεται βορειοανατολικά της Αλοννήσου σε μικρή απόσταση από αυτή. Η έκταση του νησιού είναι 25 τ.χλμ.. Ο πληθυσμός του νησιού σύμφωνα με την απογραφή του 2001 είναι 10 κάτοικοι. Το νησί είναι ιδιοκτησία της μονής Μεγίστης Λαύρας του Αγίου Όρους. Υπάρχει και στο νησί μοναστήρι στο οποίο οφείλει και το όνομά του. Διαμένει συνήθως ένας μοναχός. Το νησί βρίσκεται στο θαλάσσιο πάρκο Αλοννήσου και είναι ένα από τα καταφύγια της μεσογειακής φώκιας. Το υψηλότερο σημείο του νησιού είναι 299μ.

Λαχανού,

Η Λαχανού είναι ένα μικρό ακατοίκητο νησί των Βορείων Σποράδων και βρίσκεται βορειοδυτικά της νήσου Σκάντζουρα, ανάμεσα στα νησάκια Πολεμικά και Κασίδης. Αποτελεί ένα από τα καταφύγια της μεσογειακής φώκιας και ανήκει στα Λαγοφυτονήσια.

Λεχούσα,

Η Λεχούσα (ή Λυκόρεμα ή Λυκουρίνα) είναι ένα ακατοίκητο νησί των Βορείων Σποράδων και βρίσκεται ανατολικά της Αλοννήσου και της νήσους Περιστεράς. Αποτελεί ένα από τα καταφύγια της μεσογειακής φώκιας.

Μανωλάς,

Ο Μανωλάς είναι ένα μικρό ακατοίκητο νησί των Βορείων Σποράδων και βρίσκεται δυτικά της Αλοννήσου. Αποτελεί ένα από τα καταφύγια της μεσογειακής φώκιας.

Μαραγκός ,

Ο Μαραγκός είναι μία μικρή ακατοίκητη νησίδα των Βορείων Σποράδων που βρίσκεται ανατολικά της Σκιάθου, απέναντι από το λιμάνι της. Διοικητικά ανήκει στον δήμο Σκιάθου.

Μέδουσα ,

Η Μέδουσα είναι ένα μικρό ακατοίκητο νησί των Βορείων Σποράδων και βρίσκεται δυτικά της Αλοννήσου

Μέλισσα ,

Η Μέλισσα είναι μία πολύ μικρή ακατοίκητη νησίδα των Βορείων Σποράδων και βρίσκεται νοτιοανατολικά της Κυρά Παναγιάς.

Μικρό ,

Το Μικρό ή Μικρονήσι είναι ένα πολύ μικρό ακατοίκητο νησί των Βορείων Σποράδων και βρίσκεται ανατολικά της Σκοπέλου και νοτιοδυτικά της Αλοννήσου.

Παππούς,

Ο Παππούς είναι μία μικρή ακατοίκητη νησίδα των Βορείων Σποράδων και βρίσκεται ανατολικά της Κυρά Παναγιάς και βορειοδυτικά του Πράσσου Γιούρων. Αποτελεί ένα από τα καταφύγια της μεσογειακής φώκιας.

Πελέρισσα (Φαγκρού),

Η Πελέρισσα (ή Φαγκρού) είναι μία ακατοίκητη νησίδα των Βορείων Σποράδων και βρίσκεται δυτικά της Κυρά Παναγιάς. Αποτελεί ένα από τα καταφύγια της μεσογειακής φώκιας.

Περιστέρα,

Η Περιστέρα είναι νησί των Βορείων Σποράδων και βρίσκεται ανατολικά της Αλοννήσου. Έχει έκταση 14,2 τ.χλμ.. Είναι σχεδόν έρημο νησί και οι μόνοι του κάτοικοι είναι μερικοί βοσκοί. Σύμφωνα με την απογραφή του 2001 το νησί έχει 5 κατοίκους. Αποτελεί ένα από τα καταφύγια της μεσογειακής φώκιας. Το υψηλότερο σημείο του νησιού είναι 259μ.

Πιπέρι,

Το Πιπέρι είναι νησί των Βορείων Σποράδων και βρίσκεται βορειοανατολικά της Αλοννήσου. Έχει έκταση 4,228 τ.χλμ.. Το νησί σύμφωνα με την απογραφή του 2001 έχει 2 κατοίκους. Αποτελεί ένα από τα καταφύγια της μεσογειακής φώκιας. Το ψηλότερο σημείο του νησιού είναι 352 μ.

Πλατύ (Πλατειά),

Το Πλατύ (ή Πλατειά) είναι ένα ακατοίκητο νησί των Βορείων Σποράδων και βρίσκεται νότια της Σκύρου και βορειοδυτικά του Σαρακηνού.

Πλευρό,

Το Πλευρό είναι μία μικρή ακατοίκητη βραχονησίδα των Βορείων Σποράδων και βρίσκεται δυτικά της Σκοπέλου, κοντά στη Δασιά.

Πολεμικά,

Τα Πολεμικά είναι ένα μικρό ακατοίκητο νησί των Βορείων Σποράδων και βρίσκεται βορειοδυτικά της νήσου Σκάντζουρα. Αποτελεί ένα από τα καταφύγια της μεσογειακής φώκιας και ανήκει στα Λαγοφυτονήσια.

Πράσσο Γιούρων (Γραμμέζα),

Το Πράσσο (ή Γράμιζα ή Γραμμέζα) είναι ένα ακατοίκητο νησί των Βορείων Σποράδων και βρίσκεται ανατολικά της Κυρά Παναγιάς και νότια των Γιούρων. Αποτελεί ένα από τα καταφύγια της μεσογειακής φώκιας.

Πράσσο Σκάντζουρας,

Το Πράσσο (ή Πράσο ή Πρασσού) είναι ένα μικρό ακατοίκητο νησί των Βορείων Σποράδων και βρίσκεται δυτικά της νήσου Σκάντζουρα. Αποτελεί ένα από τα καταφύγια της μεσογειακής φώκιας.

Πρασσόνησο,

Το Πρασσόνησο είναι μία μικρή ακατοίκητη νησίδα των Βορείων Σποράδων και βρίσκεται νοτιοανατολικά της Σκιάθου. Διοικητικά ανήκει στον δήμο Σκιάθου.

Ρέπι,

Το Ρέπι είναι μία μικρή ακατοίκητη νησίδα των Βορείων Σποράδων και βρίσκεται ανατολικά της Σκιάθου. Πάνω στο Ρέπι υπάρχει φάρος, ο οποίος κατασκευάστηκε το 1914. Το ύψος του πέτρινου πύργου του είναι 15,1 μέτρα. Διοικητικά η νησίδα ανήκει στον δήμο Σκιάθου.

Ρήνεια (Ερηνιά),

Η Ρήνεια (ή Ερηνιά) είναι μικρή νησίδα του Αιγαίου πελάγους, που βρίσκεται δυτικά της Σκύρου, ανάμεσα στις νησίδες Βάλαξα και Σκυροπούλα.

Διοικητικά ανήκει στον νομό Ευβοίας στον δήμο Σκύρου και είναι ακατοίκητη. Η έκταση της είναι 0,533 τ.χλμ.. Το νησί ανήκει στην βουλευτή και υπουργό επί χρόνια της Νέας Δημοκρατίας, Φάνη Πάλλη Πετραλιά

Σαρακηνό,

Το Σαρακηνό (ή Σαρακήνο) είναι μικρή νησίδα του Αιγαίου πελάγους, που βρίσκεται νοτιοδυτικά της Σκύρου, σε πολύ μικρή απόσταση από αυτή. Διοικητικά ανήκει στον νομό Ευβοίας στον δήμο Σκύρου και είναι ακατοίκητο. Η έκταση του είναι 3,4 τ.χλμ. με αποτέλεσμα να είναι το 122ο μεγαλύτερο ελληνικό νησί. Το υψηλότερο σημείο στο νησί είναι 131 μέτρα.

Σκάντζουρα,

Τα Σκάντζουρα είναι νησί των Βορείων Σποράδων και βρίσκονται νοτιοανατολικά της Αλοννήσου. Έχουν έκταση 6,229 τ.χλμ.. Το νησί είναι ακατοίκητο σύμφωνα με την απογραφή του 2001. Αποτελεί ένα από τα καταφύγια της μεσογειακής φώκιας. Το ψηλότερο σημείο του νησιού είναι 107μ.

Σκαντήλι,

Το Σκαντήλι είναι ένα μικρό ακατοίκητο νησί των Βορείων Σποράδων και βρίσκεται νοτιοδυτικά της νήσου Σκάντζουρα. Αποτελεί ένα από τα καταφύγια της μεσογειακής φώκιας.

Σκυροπούλα,

Η Σκυροπούλα είναι μικρή νησίδα του Αιγαίου πελάγους, που βρίσκεται δυτικά της Σκύρου, σε πολύ μικρή απόσταση από αυτή. Διοικητικά ανήκει στον νομό Ευβοίας στον δήμο Σκύρου και είναι ακατοίκητη. Η έκταση της είναι 3,8 τ.χλμ. με αποτέλεσμα να είναι το 119ο μεγαλύτερο ελληνικό νησί. Το υψηλότερο σημείο στο νησί είναι 163 μέτρα.

Σταυρός,

Ο Σταυρός είναι ένα πολύ μικρό ακατοίκητο νησί των Βορείων Σποράδων και βρίσκεται δυτικά της Αλοννήσου.

Στρογγυλό Αλοννήσου ,

Το Στρογγυλό είναι ένα μικρό ακατοίκητο νησί των Βορείων Σποράδων και βρίσκεται δυτικά της νήσου Σκάντζουρα.

Στρογγυλό Σκοπέλου,

Το Στρογγυλό είναι μία μικρή ακατοίκητη βραχονησίδα των Βορείων Σποράδων και βρίσκεται δυτικά της Σκοπέλου, πολύ κοντά στη Δασιά.

Σφήκα ,

Η Σφήκα είναι μία ακατοίκητη νησίδα των Βορείων Σποράδων και βρίσκεται βόρεια της Κυρά Παναγιάς. Αποτελεί ένα από τα καταφύγια της μεσογειακής φώκιας.

Τουράνες,

Οι **Τουράνες** (ή Τρουλλονήσι) είναι δύο πολύ μικρές ακατοίκητες νησίδες των Βορείων Σποράδων που βρίσκονται νοτιοδυτικά της Σκιάθου. Διοικητικά ανήκουν στον δήμο Σκιάθου.

Τσουγκριά,

Η Τσουγκριά (ή τα Τσουγκριά) είναι νησίδα των Σποράδων και βρίσκεται απέναντι από το λιμάνι Σκιάθου. Καλύπτεται από πυκνή βλάστηση, από πεύκα και διαθέτει πολλές όμορφες παραλίες, με αποτέλεσμα να αποτελεί δημοφιλή προορισμό κατά τους καλοκαιρινούς μήνες. Η προσέγγιση του νησιού γίνεται με τουριστικά πλοία από το λιμάνι της Σκιάθου ή από το

λιμανάκι των Αχλαδιών. Η έκτασή της είναι 1,14 τ.χλμ.. Διοικητικά ανήκει στον δήμο Σκιάθου.

Τσουγκριάκι ,

Το Τσουγκριάκι είναι μία μικρή ακατοίκητη νησίδα των Βορείων Σποράδων και βρίσκεται νοτιοανατολικά της Σκιάθου, ανάμεσα σε αυτήν και την Τσουγκριά. Διοικητικά ανήκει στον δήμο Σκιάθου.

Ψαθονήσι

Είναι πολύ μικρό νησί. Στο κέντρο του έχει πέντε δέντρα και γύρω τους υπάρχει χώμα. Μετά από αυτό υπάρχουν πολλές ακτές. Το νησί δεν έχει πολύ απότομες άκρες, και σχεδόν γύρω απ' όλο το νησί υπάρχουν παραλίες για μπάνιο.

Ψαθούρα

Η **Ψαθούρα** είναι νησίδα των Σποράδων. Βρίσκεται λίγα χιλιόμετρα βορειότερα από τα Γιούρα και αποτελεί το βορειότερο νησί του συμπλέγματος. Είναι επίπεδο νησί, βραχώδες με έκταση 763 στρέμματα. Το υψηλότερο σημείο του νησιού είναι 17 μέτρα^[1]. Η Ψαθούρα είναι ηφαιστειογενές νησί και τα πετρώματά του έχουν το χαρακτηριστικό μαύρο χρώμα των ηφαιστειογενών πετρωμάτων. Σήμερα στο νησί υπάρχει ένας από τους μεγαλύτερους φάρους στο Αιγαίο, ύψους 25 μέτρων.⁶⁶

9.2.Στοιχεία απογραφών

Τα νησιά των Βορείων Σποράδων είναι ένα σύνολο νησιών η πλειοψηφία των οποίων ανήκει στην Περιφέρεια Θεσσαλίας και ειδικότερα στην Περιφερειακή Ενότητα Μαγνησίας, με εξαίρεση την Σκύρο που ανήκει διοικητικά στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας ειδικότερα στην Περιφερειακή

⁶⁶ *Επίτιμο Γεωγραφικό λεξικό της Ελλάδας, Σταματελλάτου, Εκδ. Ερμής*

Ενότητα Ευβοίας.⁶⁷ Στη συνέχεια ακολουθούν στοιχεία για όλα τα δευτερεύοντα νησιά των Σποράδων σε σχέση με την τελευταία απογραφή

- Ο **Άγιος Γεώργιος** σύμφωνα με απογραφή του 2001 είναι ακατοίκητο νησί με έκταση 0,417 km²
- Το **Αδέλφι (ή Μεγάλο Αδέλφι)** σύμφωνα με απογραφή του 2001 έχει 11 κατοίκους και έχει έκταση 1,027 km²
- Το **Αδελφόπουλο** (ή Μικρό Αδέλφι) είναι ακατοίκητο και έχει έκταση 0,391 km²
- Το **Αρκό (ή Άρκο ή Αρκάκι)** είναι ακατοίκητη νησίδα μεγέθους 0,414 km²
- Το **Ασπρονήσι (ή Άσπρο)** είναι μικρή ακατοίκητη νησίδα
- Η **Βάλαξα (ή Βαλάξα)** είναι μικρή νησίδα με έκταση 4,3 τ.χλμ. χωρίς κατοίκους
- Τα **Γιούρα ή Γερωντία** έχει έκταση 11,052 τ.χλμ.. και δεν έχει κατοίκους
- Η **Δασιά (ή Δέσα ή Ντέσα)**, είναι μια ακατοίκητη μικρή καταπράσινη νησίδα
- Το **Δασκαλονήσι** είναι μία μικρή ακατοίκητη βραχονησίδα
- Η **Κασίδα** είναι μία μικρό νησάκι χωρίς κατοίκους
- Ο **Κασίδης** είναι ένα μικρό ακατοίκητο νησί
- Το **Κοκκινονήσι** είναι ένα πολύ μικρό ακατοίκητο νησί
- **Κόρακας** είναι ένα μικρό ακατοίκητο νησί
- Το **Κουμπί** είναι ένα μικρό ακατοίκητο νησί
- Η **Κυρά Παναγία ή Πελαγονήσι** είναι το μεγαλύτερο από τα ερημονήσια των Βορείων Σποράδων με έκταση 25 τ.χλμ. και σύμφωνα με απογραφή του 2001 έχει 10 κατοίκους

⁶⁷ Ανάκτηση από:

<http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%80%CE%BF%CF%81%CE%AC%CE%B4%CE%B5%CF%82>. Φεβρουάριος 2013

- Η **Λαχανού** είναι μικρό ακατοίκητο νησί των Βορείων Σποράδων
- Η **Λεχούσα (ή Λυκόρεμα ή Λυκουρίνα)** είναι ακατοίκητο νησί των Βορείων Σποράδων
- Ο **Μανωλάς** είναι μικρό ακατοίκητο νησί
- Ο **Μαραγκός** είναι μία μικρή ακατοίκητη νησίδα των Βορείων Σποράδων
- Η **Μέδουσα** είναι επίσης και αυτή ένα μικρό ακατοίκητο νησί
- Η **Μέλισσα** είναι ένα πολύ μικρό σε μέγεθος ακατοίκητο νησάκι
- Το **Μικρό ή Μικρονήσι** είναι ένα πολύ μικρό ακατοίκητο νησί
- Ο **Παππούς** είναι μία μικρή ακατοίκητη νησίδα
- Η **Πελέρισσα (ή Φαγκρού)** είναι ακατοίκητη νησίδα
- Η **Περιστέρα** έχει έκταση 14,2 τ.χλμ.. και σύμφωνα με απογραφή του 2001 έχει 5 κατοίκους
- Το **Πιπέρι** έχει έκταση 4,228 τ.χλμ.. και σύμφωνα με απογραφή του 2001 έχει 2 κατοίκους
- Το **Πλατύ (ή Πλατειά)** είναι ακατοίκητο νησί των Βορείων Σποράδων
- Το **Πλευρό** είναι μικρή ακατοίκητη βραχονησίδα
- Τα **Πολεμικά** είναι ένα μικρό ακατοίκητο νησί
- Το **Πράσσο (ή Γράμιζα ή Γραμμέζα)** είναι ένα ακατοίκητο νησί
- Το **Πράσσο (ή Πράσο ή Πρασσού)** είναι ένα μικρό ακατοίκητο νησί
- Το **Πρασσόνησο** είναι μία μικρή ακατοίκητη νησίδα των Βορείων Σποράδων
- Το **Ρέπι** είναι μία μικρή ακατοίκητη νησίδα
- Η **Ρήνεια (ή Ερηνιά)** είναι μικρή νησίδα χωρίς κατοίκους με έκταση 0,533 τ.χλμ..
- Το **Σαρακηνό (ή Σαρακήνο)** είναι μικρή νησίδα με έκταση 3,4 τ.χλμ. και δεν κατοικείται

- Τα **Σκάντζουρα** είναι νησί των Βορείων Σποράδων με έκταση 6,229 και σύμφωνα με την απογραφή του 2001 είναι ακατοίκητο
- Το **Σκαντήλι** είναι ένα μικρό ακατοίκητο νησί
- Η **Σκυροπούλα** είναι μικρή νησίδα με έκταση 3,8 τ.χλμ. και χωρίς κατοίκους
- Ο **Σταυρός** είναι ένα πολύ μικρό ακατοίκητο
- Το **Στρογγυλό** είναι ένα μικρό ακατοίκητο νησί
- Η **Σφήκα** είναι μία ακατοίκητη νησίδα των Βορείων Σποράδων
Τουράνες,
- Οι Τουράνες (ή Τρουλλονήσι) είναι δύο πολύ μικρές ακατοίκητες νησίδες των Βορείων Σποράδων
- Η **Τσουγκριά (ή τα Τσουγκριά)** είναι νησίδα με έκταση 1,14 τ.χλμ. και δεν κατοικείται
- Το **Τσουγκριάκι** είναι μικρή ακατοίκητη νησίδα
- Το **Ψαθονήσι** είναι πολύ μικρό νησί χωρίς κατοίκους
- Η **Ψαθούρα** είναι νησίδα των Σποράδων με έκταση 763 στρέμματα και δεν κατοικείται.⁶⁸

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει κάποια από τα δευτερεύοντα νησιά των Σποράδων και τα στατιστικά στοιχεία τους σύμφωνα με τα στοιχεία απογραφών που σημειώθηκαν το 2001 και κάποιες το 2011.

⁶⁸ Επίτιμο Γεωγραφικό λεξικό της Ελλάδας, Σταματελλάτου, Εκδ. Ερμής

Τα νησιά κατά σειρά μεγέθους είναι:

	Νησί	Έκταση (τ.χλμ.)	Πληθυσμός (2011)	Πληθυσμός (2001)	Πληθυσμός (1991)	Πληθυσμός (1981)	Πληθυσμός (1971)	Πληθυσμός (1961)	Πρωτεύουσα
1	Σκύρος	206,926		2.602	2.901	2.757	2.352	2.882	Σκύρος
2	Σκόπελος	95,131		4.696	4.658	4.451	4.476	5.154	Σκόπελος
3	Αλόνησος	64,118		2.672	2.980	1.528	1.426	1.308	Πατητήρι
4	Σκιάθος	47,325		6.160	5.096	4.127	3.901	3.177	Σκιάθος
5	Κυρά Παναγιά	24,76		10	1	7	14	69	
6	Περιστερά	14,25		5	3	15	23	66	
7	Γιούρα	11,052		0	1	2	2	1	
8	Σκάντζουρα	6,229		0	0	0	1	5	
9	Βάλαξα	4,333		0	0	0	0	0	
10	Πιπέρι	4,228		2	0	0	0	11	
11	Σκυροπούλα	3,827		0	0	0	0	0	
12	Σαρακηνό	3,337		0	0	0	0	0	

	Νησί	Έκταση (τ.χλμ)	Πληθυσ μός (2011)	Πληθυσ μός (2001)	Πληθυσ μός (1991)	Πληθυσ μός (1981)	Πληθυσ μός (1971)	Πληθυσ μός (1961)	Πρωτεύο υσα
1 3	Τσουγκρι ά	1,173		0	2	0	3	5	
1 4	Αδέλφι	1,027		11	0	0	0	1	
1 5	Πράσσο (ή Γράμιζα, ή Γραμμέζα)	0,843		0	0	0	0	0	
1 6	Ψαθούρα	0,763		0	0	2	5	6	
1 7	Λεχούσα (ή Λυκόρεμα , ή Λυκουρίν α)	0,688		0	0	0	0	0	
1 8	Πλατύ Σκύρου (ή Πλατειά)	0,619		0	0	0	0	0	
1 9	Ρήγεια Σκύρου (ή Ερηνιά)	0,533		0	0	0	0	0	

Πηγή: <http://el.wikipedia.org/wiki>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΝΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

10.1.Τουριστική αγορά

Τα νησιά των σποράδων αποτελούσαν και αποτελούν σημεία αναφοράς για χιλιάδες ξένους και Έλληνες τουρίστες προκειμένου να περάσουν εκεί τις καλοκαιρινές τους διακοπές. Τα νησιά των σποράδων αποτελούν μικρούς τόπους με σχετικά μικρό πληθυσμό οι οποίοι είναι άλλοτε ορεινοί ή ημιορεινοί και χαρακτηρίζονται σήμερα από τη σύζευξη περιορισμένων φυσικών, οικονομικών και κοινωνικών πόρων. Τα νησιά των σποράδων σήμερα έχουν μικρής κλίμακα δραστηριότητα αφού δεν έχουν να επιδείξουν οικονομικές δραστηριότητες σ' επίπεδο γεωργίας και βιομηχανίας και βασίζονται μόνο στην ανάπτυξη του τουριστικού του προϊόντος το οποίο όμως πολλές φορές αντικρούει τις άλλες δράσεις και περιορίζει την εισροή πόρων από άλλες πηγές⁶⁹.

10.2.Οικονομικές εξελίξεις και τρόποι εκμετάλλευσης

Το αναπτυξιακό μοντέλο των Σποράδων βασίζεται στην συνεχή παροχή φιλοξενίας και υπηρεσιών αναψυχής η οποία όμως οδηγεί σε μια συνεχόμενη αύξηση της δόμησης των νησιών μέσα από την ανέγερση ενοικιαζόμενων δωματίων, ξενοδοχείων, εστιατορίων κ.λ.π. Οι δράσεις αυτές οδηγούν σήμερα στη καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος, στο περιορισμό της βιωσιμότητας κ.λ.π. Η ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού οδηγεί στη καταστροφή της τουριστικής προόδου του νησιού και στη λαθεμένη εκμετάλλευση των φυσικών πόρων. Τα νησιά υποβαθμίζονται, το πράσινο περιορίζεται, οι παραλίες καταστρέφονται οι κάμποι, οι κορυφογραμμές και οι πλαγιές κτίζονται με πολύ γρήγορους ρυθμούς.

Οι δράσεις αυτές αποκρίνουν το ποιοτικό τουρισμό μειώνοντας τη κερδοφορία. Τα νησιά αρχίζουν να έλκουν το μοντέλο τουρίστα που δεν δαπανά χρήματα αλλά προκαλεί ζημία στο περιβάλλον τους. Με δεδομένο τον ανταγωνισμό ειδικά από τη Τουρκία η οποία παρέχει φθηνότερο προϊόν,

⁶⁹ Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος και Πολιτισμού (ΕΕΠΠ), Αειφόρο Αιγαίο, 2001, Ανάκτηση 2013 από <http://www.diktioaigaiou.gr/contents/about.php?kid=129&action=show&m1=4&lang=1>

μειώνονται συνεχώς τα κέρδη για τα νησιά των σποράδων. Το γεγονός αυτό δε συμβαίνει μόνο στη χώρα μας αντίθετα ως φαινόμενο αναφέρετε και σε άλλες χώρες του κόσμου. Όταν η ανάπτυξη στηρίζεται στην εφήμερη προσπάθεια για αύξηση των κερδών τότε αυτό οδηγεί στην υποβάθμιση του δομημένου και αδόμητου περιβάλλοντος.

10.3.Αναπτυξιακά προγράμματα

Στις Σποράδες έχει ξεκινήσει τα τελευταία χρόνια για το σύνολο των νησιών του το Πρόγραμμα «Αειφόρο Αιγαίο» μιας και το σύμπλεγμα των Σποράρων ανήκει στο Αιγαίο. Ο στόχος του προγράμματος είναι αναπτυξιακός, εκπαιδευτικός, περιβαλλοντικός. Ειδικά στο τομέα της εκπαίδευσης, σε δεκάδες σχολεία των νησιών των σποράδων αναπτύχθηκαν προγράμματα μέσω των οποίων ενημερώνονται τα παιδιά για το περιβάλλον και τη σημασία του και τέλος του τρόπους για να προστατευτεί. Συγχρόνως γίνονται συνεχώς συνέδρια και επιστημονικές ημερίδες με στόχο τη καταγραφή της πολιτιστικής κληρονομιάς και την ενημέρωση σε σχέση με τις στρατηγικές που πρέπει να ακολουθηθούν ώστε να προστατευτεί το περιβάλλον. Ο συγκεκριμένος φορέας κυρίως πολεμά την υπερδόμηση, η οποία ουσιαστικά υποβαθμίζει και πνίγει τα νησιά των σποράδων. Οι στόχοι του συγκεκριμένου προγράμματος είναι⁷⁰:

1. Η παρουσίαση και η αφύπνιση σε σχέση με τις επιπτώσεις της υπερδόμησης.
2. Η ευαισθητοποίηση σε σχέση με τις δράσεις που πρέπει ν' ακολουθήσει η τοπική κοινωνία.
3. Η προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης.

Στη δράση του προγράμματος εμπλέκονται 5 ομάδες επιχειρηματίες, πολίτες, ΟΤΑ, ΜΚΟ και Ακαδημαϊκοί Οργανισμοί).

Σε σχέση με τους επιχειρηματίες βλέπουμε ότι προσφέρουν στην τοπική κοινωνία εστιάζοντας στον πολιτισμό, στην αναβάθμιση των δήμων,

⁷⁰ Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος και Πολιτισμού (ΕΕΠΠ), Αειφόρο Αιγαίο, 2001, Ανάκτηση 2013 από <http://www.diktioaigaiou.gr/contents/about.php?kid=129&action=show&m1=4&lang=1>

στις καινοτομίες κ.λ.π. Οι Ακαδημαϊκοί μέσα από επιστημονικές ημερίδες ενημερώνουν τον κόσμο. Οι πολίτες προσπαθούν στη καθημερινότητα τους να λειτουργήσουν με μια διαφορετική νοοτροπία δίνοντας βαρύτητα στη προστασία των φυσικών και λοιπών πόρων του νησιού. Οι δήμοι ως εκπρόσωποι του κράτους, αναπτύσσουν εκπαιδευτικά προγράμματα για τα σχολεία και ενημερώνουν τους πολίτες⁷¹.

Βασικός στόχος του προγράμματος, είναι η καταπολέμηση του συνεχής οικοδόμησης, η αποφυγή αύξηση των κτήσεων σε κάθε φυσικό μέρος των νησιών. Η συνεχής δόμηση επιφέρει και θα επιφέρει την ολική αλλοίωση των νησιών. Το φαινόμενο που κατάστρεψε την Αττική καθιστώντας τουριστικές περιοχές του 60 και του 70 όπως τη Ραφήνα σε τσιμεντούπολη, τείνει να αρχίζει να ζημιώνει και τις νησιωτικές περιοχές των σποράδων. Τα νησιά των σποράδων κινδυνεύουν ακόμα περισσότερο σήμερα από την ελληνική νομοθεσία, μια και καθορίζει συγκεκριμένα «*Στη παράγραφο β της σελίδας 41, περί Νέων μορφών διαχείρισης τουριστικών καταλυμάτων*», ότι:

«Οι Έλληνες πολίτες μπορούν να κτίζουν στην εκτός σχεδίου περιοχή 200τμ ανά 4 στρέμματα. Αν έχουν 8 στρέμματα ή 16 ... δεν αλλάζει ανάλογα η επιτρεπόμενη δόμηση αλλά ακολουθεί μια φόρμουλα που επιτρέπει μικρές αυξήσεις πάνω από τα 200 τμ. Με αυτούς τους όρους κτίζεται και η παραθεριστική κατοικία που δε χρήζει επιδότησης καθώς δε θεωρείται τουριστική επένδυση. Αντίθετα, τα ξενοδοχεία επιδοτούνται από τον αναπτυξιακό και άλλα δημόσια χρηματοδοτικά μέσα και κτίζονται με υπερπολλαπλάσιο συντελεστή δόμησης. Σε κάθε 4στρέμματα αντιστοιχούν 800 τμ, έτσι ώστε πχ στα 40 στρέμματα αντιστοιχούν 8000 τμ....»⁷².

Η συνεχής δόμηση, θ' αυξήσει τη χρήση του αυτοκινήτου με αποτέλεσμα να ρυπανθεί ακόμα περισσότερο η ατμόσφαιρα, να επηρεαστεί ακόμα περισσότερο το κλίμα και τέλος να υποβαθμιστούν ακόμα περισσότερο τα νησιά. Οι δράσεις απέναντι σ' αυτή τη κατάσταση όπως προαναφέραμε είναι οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σ' αειφόρες δράσεις, είναι ΜΚΟ

⁷¹ Ελληνική Εταιρεία, Καλές Πρακτικές Αειφόρου Τουρισμού του Αιγαίου, 2009, Ανάκτηση 2013 από

<http://www.diktioaigaiou.gr/contents/about.php?kid=129&action=show&m1=4&lang=1>

⁷² Ελληνική Εταιρεία, Καλές Πρακτικές Αειφόρου Τουρισμού του Αιγαίου, 2009, Ανάκτηση 2013 από

<http://www.diktioaigaiou.gr/contents/about.php?kid=129&action=show&m1=4&lang=1>

και οι δήμοι που ευαισθητοποιούν τους πολίτες και τέλος οι πολίτες οι οποίοι αρχίζουν να κατανοούν τη σημασία που έχει να προστατέψουν το περιβάλλον τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το Κίτρο Νάξου Βαλληνδρά.

Συγκεκριμένα λόγω της τουριστικής ανάπτυξης από το 1970 και μετά είχε εγκαταλειφθεί, διατηρούνταν από κάποιους αγρότες όχι όμως σε τέτοιο να βαθμό ώστε να φέρνει κέρδη στο νησί.

Τα τελευταία χρόνια και συγκεκριμένα από το 1998 η μονάδα ξεκίνησε και πάλι να λειτουργεί με αποτέλεσμα σήμερα να συντηρεί πάνω από 20 αγροτικές οικογένειες 4 από αυτές σε πλήρη βάση, συγχρόνως ενισχύει οικονομικά το νησί ενισχύοντας το οικονομικά και τουριστικά. Σ' επίπεδο τουρισμό 450 επισκέπτες την ημέρα το επισκέπτονται τους καλοκαιρινούς μήνες, ενισχύοντας τη τοπική οικονομία, με το άνοιγμα επιχειρήσεων αλλά και με την ουσιαστική τουριστική οικονομική ενίσχυση χωρίς να επιβαρύνετε το περιβάλλον.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Τα νησιά και η τουριστική ανάπτυξη σε αυτά μπορεί να έχει πολλά οφέλη αφού ο σωστά οργανωμένος τουρισμός δημιουργεί σημαντικές θετικές εξωτερικές οικονομίες στο σύνολο της εκάστοτε τοπικής κοινωνίας και οικονομίας (πχ. ανάπτυξη νέων δραστηριοτήτων ή διατήρηση παλαιών που φθίνουν εξ αιτίας της τουριστικής ζήτησης, κατασκευή υποδομών για τουριστικούς λόγους που είναι "γενικής χρήσης"). Οπότε και χρειάζεται ένα ελάχιστο επίπεδο συναίνεσης όλων των μελών της κοινωνίας στο τρόπο με τον οποίο θα αναπτυχθεί ο τουρισμός.

Σύμφωνα με τα παραπάνω μπορούμε να διακρίνουμε τις αναγκαίες παρεμβάσεις σε δύο κατηγορίες:

- εκείνες που αναβαθμίζουν τις υπηρεσίες
- εκείνες που αναβαθμίζουν ή τουλάχιστον δεν υποβαθμίζουν το περιβάλλον

Ιδιαίτερα σε ότι αφορά στο περιβάλλον, η προσοχή που δείχνει η κοινή γνώμη σε θέματα ποιότητας και προστασίας του, υποχρεώνουν τις τουριστικές περιοχές να λαμβάνουν υπόψη τους τις επιπτώσεις της τουριστικής ανάπτυξης και να επιχειρούν την ελαχιστοποίηση τους.

Με δεδομένη τη πολυπλοκότητα του τουριστικού προϊόντος μπορούμε να έχουμε είτε μεμονωμένα οικολογικά προϊόντα ή υπηρεσίες είτε συνολικά τουριστικά προϊόντα με την έννοια ότι η συγκεκριμένη περιοχή διαχειρίζεται σωστά τη τουριστική της ανάπτυξη από τη περιβαλλοντική σκοπιά

Από τις παραπάνω παρεμβάσεις ορισμένες εμπíπτουν σε αρμοδιότητες τοπικών φορέων και άλλες σε αρμοδιότητες κεντρικών, ενώ τέλος άλλες αφορούν κατευθείαν τις παραγωγικές μονάδες και τα μέλη των τοπικών κοινωνιών. Η υλοποίηση τους μπορεί να ενταχθεί σε εθνικά, περιφερειακά ή τοπικά προγράμματα καθώς και σε ειδικές δράσεις με τη προϋπόθεση ότι υπάρχει κάποιος φορέας που παρακολουθεί συνολικά και παρεμβαίνει διορθωτικά όταν υπάρχει ανάγκη.

Ο ίδιος φορέας θα πρέπει να έχει επίσης στην ευθύνη του σχεδιασμού και της προώθησης των νέων τουριστικών προϊόντων στα οποία

αναφερθήκαμε στη προηγούμενη παράγραφο δεδομένου ότι τα δύο αποτελούν αναπόσπαστα μέρη του ίδιου στόχου: της τουριστικής ανάπτυξης.

Η ενίσχυση ειδικών μορφών τουρισμού θα πρέπει - ειδικά όταν αναφερόμαστε σε νησιωτικές περιοχές που στη μεγάλη τους πλειοψηφία αντιμετωπίζουν αναπτυξιακά προβλήματα - να εξετάζεται σε σχέση με τρεις παραμέτρους:

την οικονομική, τη περιβαλλοντική, την αναπτυξιακή ως το μέσο που θα δρομολογεί τις απαραίτητες διαδικασίες για τη κινητοποίηση των τοπικών πόρων

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- «Η συμβολή των υποδομών στη προώθηση της ελληνικής τουριστικής ανάπτυξης», διαθέσιμο στην ιστοσελίδα http://www.traveldailynews.gr/makeof2.asp?subpage_id=700, περιοδικό Τουριστική Επιστημονική Επιθεώρηση : 1η έκδοση - Ιανουάριος 2004
- <http://el.wikipedia.org/wiki/Σκύρος>
- John A. Czepiel. (2006) " Marketing Science Επιχειρήσεις" Marketing Institute, Cambridge, Massachusetts. Institute, Cambridge, Massachusetts. 1980
- Johnson P., Thomas B. (1992), Choice and Demand in Tourism, London: Mansell, σ. 15.
- Ανάκτηση από: <http://el.wikipedia.org>, Φεβρουάριος 2013
- Ανάκτηση από: <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%80%CE%BF%CF%81%CE%AC%CE%B4%CE%B5%CF%82>. Φεβρουάριος 2013
- Ανάκτηση από: <http://el.wikipedia.org/wiki/Σκύρος>, Φεβρουάριος 2013
- Ανάκτηση από: http://www.tripadvisor.com.gr/Hotels-g189499-Skiathos_Sporades-Hotels.html, Φεβρουάριος 2013
- Ανάκτηση από: www.naevias.gr , Φεβρουάριος 2013
- Αργυρούλα Δουλγέρη-Ιντζεσίλογλου, ``Βόρρειες Σποράδες´´, στο: Ανδρέας Βλαχόπουλος (επιμ.), Αρχαιολογία-νησιά του Αιγαίου, εκδ. Μέλισσα, Αθήνα, 2005, σελ. 165-166
- Βαλατσός, Θ., 2001, «Η αειφόρος ανάπτυξη σήμερα» όπως αναφέρεται στο <http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?>
- Βενετσανοπούλου Μ., «Η κρατική συμβολή στον τουρισμό – Εναλλακτικές μορφές τουρισμού: Ιστορική Εξέλιξη – Θεσμικό πλαίσιο», Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα 2006, σελ. 45
- Γ.Ηγουμενάκης, «Τουριστική Οικονομία», Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα 1997, σελ. 157
- Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος και Πολιτισμού (ΕΕΠΠ), Αειφόρο Αιγαίο, 2001, Ανάκτηση 2013 από

<http://www.diktioaigaiou.gr/contents/about.phpφ?kid=129&action=show&m1=4&lang=1>

- *Επίτιμο Γεωγραφικό λεξικό της Ελλάδας, Σταματελλάτου, Εκδ. Ερμής*
- Ζαχαράτος Γ. & Τσάρτας Π., «Πολιτική και Κοινωνιολογία της Τουριστικής ανάπτυξης», τόμος Γ', Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα, 1999, σελ. 24
- Ηλεκτρονική Εγκυκλοπαίδεια Wikipedia , θέμα «Τουρισμός» <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A4%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82> , τελευταία επίσκεψη 5/5/2009
- Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων (ΙΤΕΠ), Σύνοψη Μελέτης με θέμα «Τουριστική εκπαίδευση και κατάρτιση: εξελίξεις, προβλήματα, ανάγκες και πολιτική», Μελετητής: Αθανασίου Λ. <http://www.itep.gr/pdfs/Meleti16Sin.pdf>
- Κοκκώσης, Χ., Τσάρτας, Π.: (2001), Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, σσ. 91-109
- Κουτρομπής Ν., «Τουρισμός-Γενικές Αρχές-Οργάνωση νομοθεσία», Αθήνα 1980, σελ. 44
- Λαλούμης Δ. & Ρούπας Β., «Διοίκηση Τουριστικών Επιχειρήσεων», Εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα 1998 σελ. 38-41
- Λογοθέτης Μ., «Δίκαιο της Τουριστικής Βιομηχανίας», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 2001, σελ. 36
- Παπαδημητρίου, Γ, 1994, «Το περιβαλλοντικό Σύνταγμα», εκδόσεις Θεμελίωση, στο <http://www.nomosphysis.org.gr>
- Παπακωνσταντίνου, Α., 2004, «Η συνταγματική αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης των νησιωτικών περιοχών στο <http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=325&lang=1&catpid=1>
- Παπαπετρόπουλος, Α., 2005, «Το θεσμικό πλαίσιο για την βιώσιμη χωρική ανάπτυξη των νησιωτικών περιφερειών», Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων στο <http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=325&lang=1&catpid=1>

- Σπιλάνης Γ.,(2005), Τουρισμός και περιβάλλον στις νησιωτικές περιφέρειες Η τουριστική ανάπτυξη της Σάμου με την αξιοποίηση πολιτιστικών και φυσικών πόρων, Εργαστήριο Νησιωτικής Ανάπτυξης-Τμήμα Περιβάλλοντος - Πανεπιστήμιο Αιγαίου , σελ 1-6
- Τσάρτας, Π., 2000, «Τουριστική ανάπτυξη : Πολυεπιστημονικές προσεγγίσεις», Εξάντας, Αθήνα.
- Χριστοφιλόπουλος, Δ., 2002, «Πολιτιστικό περιβάλλον και βιώσιμη ανάπτυξη»,Σάκκουλαςστο<http://www.nomosphysis.org.gr>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

ΑΛΛΟΝΗΣΟΣ

Το λιμάνι της Αλοννήσου

Ο δήμος Αλοννήσου

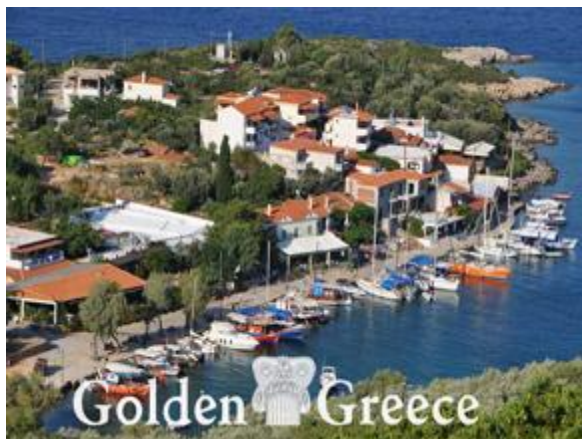
ΚΑΣΤΡΟ

Βρίσκεται στη δυτική πλευρά της χώρας.

ΠΑΡΑΛΙΑ ΑΓ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Παραλία με βότσαλο και μια από τις πιο δημοφιλείς του νησιού.

ΣΤΕΝΗ ΒΑΛΑ

Γραφικό ψαροχώρι που εξελίσσεται σε τουριστικό θέρετρο.

ΜΟΝΗ ΚΥΡΑ ΠΑΝΑΓΙΑΣ

Χτίστηκε το 1100μ.Χ και βρίσκεται στη νησίδα Κυρά Παναγιά.

ΠΑΡΑΛΙΑ ΚΟΚΚΙΝΟΚΑΣΤΡΟ

Πανέμορφη παραλία όπου θα σας εντυπωσιάσει το κόκκινο χρώμα των βράχων που την περιτριγυρίζουν.

ΠΑΤΗΤΗΡΙ

Το λιμάνι του νησιού. Πήρε την ονομασία του από τα πατητήρια που υπάρχουν για την παραγωγή του ονομαστού κρασιού.

ΣΚΥΡΟΣ

Καρναβάλι

Μια τριάδα μεταμφιεσμένων που αποτελείται από το "γέρο", την "κορέλα" και το "φράγκο", που περιέρχονται στα σοκάκια της Χώρας ανά μονάδας, δίνουν με την παρουσία τους έναν τόνο χαράς και μυστηριακού μεγαλείου.

Αρχαίο Λατομείο

Το αρχαίο λατομείο βρίσκεται στη θέση Πουριά. Εκεί θα δείτε τους εντυπωσιακούς βράχους να ορθώνονται στη θάλασσα και τα ερείπια του αρχαίου λατομείου.

Λαογραφικό μουσείο Μάνου Φαρτάιτς

Δημιουργήθηκε από τον ιδρυτή του Μάνο Φαλτάιτς, για να σωθεί η Σκυριανή παραδοσιακή κληρονομιά και για να περάσει στον πανελλήνιο χώρο το μήνυμα πως το παρόν και το μέλλον πρέπει να στερεώνονται στην Παράδοση.

Αρχαιολογικό

Το Αρχαιολογικό Μουσείο με αξιόλογα εκθέματα, κυρίως αγγεία και ευρήματα που χρονολογούνται από το 2500 π.Χ. έως την Κλασική εποχή. Θα δείτε επίσης αναπαράσταση σκυριανού σπιτιού.

Ναυάγιο παραλίας Αγαλίπα

Πολύ κοντά με σκάφος αλλά πολύ δύσκολα με τα πόδια, βρίσκεται η παραλία Αγαλίπας με βότσαλα και χοντρή άμμο όπου βρίσκεται και το ναυαγισμένο πλοίο.

Το Κάστρο της Χώρας

Το κάστρο χρησίμευε για την ασφάλεια των Σκυριανών μέσα στους αιώνες, μέσα στο οποίο είναι χτισμένο και το μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου.

Ατσίτσα

Η παραλία της Ατσίτσας θεωρείται η πιο γραφική παραλία της Σκύρου. Πρόκειται για μια μικρή παραλία-λιμανάκι με βότσαλο και άμμο.

Τάφος Άγγλου ποιητή Μπρούκ

Στη θέση Αγία Τριάδα πολύ κοντά στο λιμάνι Τρείς Μπούκες όπου ναυλοχούσε ο Αγγλογαλλικός στόλος τάφηκε στις 23 Απριλίου 1915 ο μεγάλος φιλέλληνας.

ΣΚΟΠΕΛΟΣ

ΧΩΡΑ

Έχει χαρακτηριστεί ως παραδοσιακός οικισμός και διατηρεί σε μεγάλος μέρος της την παραδοσιακή Σκοπελίτικη αρχιτεκτονική.

ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΣΤΡΙ

Βρίσκεται στην κορυφή ενός βράχου ύψους 100 μ. που ξεπροβάλλει μέσα από την θάλασσα, και χρειάζεται να ανεβείτε 200 σκαλοπατάκια σκαλισμένα πάνω στο βράχο, για να φτάσετε στην κορυφή του.

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΒΑΚΡΑΤΣΑ

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΧΩΡΑΣ

Εκεί βρίσκουν φιλόξενη στέγη αντιπροσωπευτικά δείγματα του λαϊκού πολιτισμού του νησιού.

ΠΑΡΑΛΙΑ ΚΑΣΤΑΝΙ

Από τις πιο δημοφιλείς και πολυσύχναστες παραλίες του νησιού και η πιο κοντινή στη Χώρα.

ΜΟΝΗ ΑΓΙΑΣ ΒΑΡΒΑΡΑΣ

η πιο παλιά Μονή της Σκοπέλου, πρέπει να κτίστηκε το 1648, περιβάλλεται από χοντρό και ψηλό μαντρότοιχο που θυμίζει μεσαιωνικό οχυρό και το τέμπλο του είναι το πιο παλιό στην Σκόπελο (15ου αιώνα).

ΓΡΑΦΙΚΟ ΧΩΡΙΟ ΛΟΥΤΡΑΚΙ

Το δεύτερο λιμάνι της Σκοπέλου. Ένα από τα παραθεριστικά μέρη του νησιού που τα τελευταία χρόνια παρουσιάζουν μεγάλη ανάπτυξη.

ΜΟΝΗΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΡΙΑΣ

βρίσκεται πάνω στην πλαγιά του βουνού και η φρουριακή εμφάνιση του, συνδέεται με τις επιδρομές των πειρατών. Χτίστηκε το 1712, πάνω στα ερείπια παλαιότερου Βυζαντινού Μοναστηριού.

ΣΚΙΑΘΟΣ

ΧΩΡΑ

Βρίσκεται στο νοτιοανατολικό άκρο του νησιού σε έναν απάνεμο κόλπο που χωρίζει σε δύο μέρη το νησί Μπούρτζι. Είναι ο μοναδικός οικισμός του νησιού.

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

(Βρίσκεται στη Μονή Ευαγγελίστριας)

ΠΑΡΑΛΙΑ ΚΟΥΚΟΥΝΑΡΙΕΣ

Απέχει 12χλμ. από τη Χώρα της Σκιάθου και είναι διεθνώς γνωστή για το εντυπωσιακό τοπίο της, με τις κουκουναριές να φτάνουν μέχρι τη θάλασσα.

ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ

(Βρίσκεται στη Μονή Ευαγγελίστριας)

ΠΑΡΑΛΙΑ ΛΑΛΑΡΙΑ

Η φημισμένη ακρογιαλιά που έκανε τη Σκιάθο διάσημη. Η μεγαλοπρεπή όψη της προκαλεί δέος και θαυμασμό στους επισκέπτες που την αντικρίζουν για πρώτη φορά. Μπορείτε να φτάσετε μόνο από τη θάλασσα και μόνο όταν επικρατεί νηνεμία.

ΜΟΝΗ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΡΙΑΣ

Η ανοικοδόμηση της Μονής άρχισε το 1794 από μια μικρή ομάδα μοναχών του κινήματος των "Κολλυβάδων", που αναγκάστηκαν να αποχωρήσουν από το Άγιον Όρος, λόγω του αναβρασμού που υπήρχε τότε με αφορμή την ημέρα κατά την οποία έπρεπε να τελούνται κανονικά τα μνημόσυνα.

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

Θα έχετε την ευκαιρία να διακρίνετε την πολιτιστική κληρονομιά και την ιδιαίτερη παραδοσιακή τέχνη του νησιού.

ΜΟΥΣΕΙΟ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

Το σπίτι είναι ένα γενικά ένα απλό, λιτό και απέριπτο νησιώτικο σπίτι. Σήμερα η παλιά είσοδος του σπιτιού που ήταν προς τη δυτική πλευρά είναι κλεισμένη πια.

ΚΑΣΤΡΟ

Γύρω στα μέσα του 14ου αιώνα, λόγω των συνεχών πειρατικών επιδρομών, οι Σκιαθίτες αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν την αρχαία πόλη Σκιάθο και να ιδρύσουν την πόλη τους στο Κάστρο, μια χερσόνησο στο βόρειο τμήμα του νησιού, η οποία ήταν ένα φυσικό φρούριο.

ΜΟΝΗ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΚΟΥΝΙΣΤΡΑΣ

Ιδρύθηκε τον 17ο αιώνα και είναι αφιερωμένο στα Εισόδια της Θεοτόκου. Σύμφωνα με την λαϊκή παράδοση η εικόνα της Παναγίας βρέθηκε κρεμασμένη σε ένα πεύκο και κουνιόταν. Από εκεί βγήκε και η ονομασία «Κουνίστρα».